

4. AHMET VEFİK PAŞA (1823 - 1891)

- Tanzimat Dönemi'nin önemli devlet ve siyaset adamlarından olan Ahmet Vefik Paşa, yurt içinde ve dışında çok çeşitli görevler (büyükelçilik, bakanlık, meclis başkanlığı, valilik, sadrazamlık...) yapmış, fırsat buldukça kendini sanat ve kültür çalışmalarına vermiştir.
- Tanzimat Dönemi'nde milliyetçilik ve Türkcülük akımlarının ilk büyük temsilcisi olan sanatçı dil, tarih, folklor çalışmalarıyla da döneme katkı sağlamıştır.
- Moliere'in komedilerinden yaptığı on altı çeviri ve uyarlamayla Tanzimat tiyatrosunu geliştirmiştir. Bursa'da vali iken yaptırdığı tiyatro binasıyla tiyatroya hizmet etmiş, tiyatroyu Anadolu'ya taşımıştır.

Yapıtları:

Şecere-i Türkî (Ebu'l Gazi Bahadır Han'dan Türkçeye çevirmiştir.)

Lehçe-i Osmanî: Sözlük

Molier'den çevirdiği mensur oyunlar: *Don Civani, Dudu Kuşları, İnfal-i Aşk*

Moliere'den çevirdiği manzum oyunlar: *Savruk, Kocalar Mektebi, Kadınlar Mektebi, Adamcıl, Tarruffe*

Uyarlamalar: *Zor Nikah, Zoraki Tabip, Tabib-i Aşk, Dekbazlık, Meraki, Yorgaki Dandini*

Tarih: *Hikmet-i Tarih, Fezleke-i Tarih-i Osmanî*

5. ŞEMSETTİN SAMİ (1850 - 1904)

- Doğu ve Batı dillerini çok iyi bilen Şemsettin Sami, Tanzimat Dönemi'nin en önemli sanatçılarından ve dille ilgili çalışmalarıyla tanınmıştır.
- *Kamus-ı Türki* adlı sözlük, yazarın dilimize kazandırdığı en önemli yapıttır.
- Orhun Yazıtları'nı ve Kutadgu Bilig'i Türkiye Türkçesine çevirmiştir.
- Türk dilinin yalınlaştırılması yolundaki çabaları ve önerileri dönemin dil anlayışına katkı sağlamıştır.
- İlk yerli romanımız olan *Taaşşuk-ı Talât ve Fitnat*, onun yapıttır. Bu roman, kendi türünde ilk örnek olduğu için teknik yönden çok zayıftır.
- Sanatçının tiyatro yapıtları da vardır.
- Türkçe-Fransızca sözlük çalışmalarıyla önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Yapıtları:

Roman: *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*

Oyun: *Seyyid Yahya, Besa Yahut Ahde Vefa, Gave*

Türkçe sözlük: *Kamus-ı Türki*

Fransızca-Türkçe Sözlük: *Kamus-ı Fransevi*

Ünlüler ansiklopedisi: *Kamusü'l-A'lâm*

Çeviri: *Sefiller, Robinson Crusoe*

BATI UYGARLIĞI ETKİSİNDEKİ TÜRK EDEBİYATI

6. AHMET MİTHAT EFENDİ (1840 - 1913)

- Tanzimat Dönemi'nin en popüler (halkçı) yazarı olan, türlü devlet hizmetlerinde bulunan, gazetecilik yapan sanatçı, İstanbul doğumludur.
- Üretken bir yazar olan Ahmet Mithat, iki yüz kadar yapıta imza atmıştır.
- Bütün amacı "halkı eğitmek" olan sanatçı; şiir dışında, hemen her türde yazmış, "toplum için sanat" anlayışını benimsemiştir.
- Tarih, coğrafya, felsefe, biyoloji, fizik gibi alanlarda bile halkı bilgilendirmek için yapıt vermiştir.
- Yapıtları sanatsal açıdan zayıf sayılır.
- Yalın bir dille yazmış, bildiği her şeyi aktarmaya çalışmıştır.
- Edebiyatımızın konu ve tema ufuklarını genişletmiş, öykü ve romanlarında meddah tekniğinden yararlanmıştır.
- Romanlarında olayların akışını keserek okuyucuya bilgiler vermeyi sever.
- Yapıtlarının çoğunda romantizmin etkileri görülür.
- Edebiyatımızın ilk hikâye örnekleri sayılan *Letâif-i Rivayat* (Söylenegelen Güzel Öyküler) adlı 25 kitaplık bir dizi yazmıştır.
- 1878'de, **Tercüman-ı Hakikat** gazetesini çıkarmıştır.

Yapıtları:

Roman: *Hasan Mellah, Hüseyin Fellah, Felatun Bey'le Rakım Efendi, Henüz On Yedi Yaşında, Jön Türk, Dünyaya İkinci Geliş, Paris'te Bir Türk*

Öykü: *Letâif-i Rivayet, Kissadan Hisse, Yeniçeriler, Obur*

Gezi: *Avrupa'da bir Cevlân*

Oyun: *Eyvah, Açık Baş, Ahz-ı Sar, Çerkez Özdenler, Çengi*

7. AGÂH EFENDİ (1832 - 1885)

- Şinasi'yle **Tercüman-ı Ahval** gazetesini çıkarmıştır. Basın tarihimizin sıkıntılı döneminde yazarları ve gazeteciliği yönlendirme açısından önemli sorumluluk üstlenmiştir.

8. TEODOR KASAP (1835 - 1905)

- İlk mizah dergisi *Diyojen'i* çıkarmıştır.
- Moliere'den oyunlar uyarladı

Oyunları: *Pinti, Hamid, İşkilli Memo*

Çeviriler: *Monte Kristo, Para Meselesi*

9. AHMET CEVDET PAŞA (1822 - 1895)

- Tarih, hukuk, dil ve edebiyat konularında yapıt veren sanatçı, Türkçenin konuşulduğu gibi yazılmasını savunmuş, *Kavaid-i Osmaniyye* (dil bilgisi) ve *Belagat-ı Osmaniyye* (edebiyat bilgisi) adlı yapıtlarıyla ünlenmiştir.

Tarih-i Cevdet: 1774 - 1826 yılları arasındaki olayları kapsar.

Kısas-ı Embiya: İslam-ı Türk - Arap Tarihi

C) II. DÖNEM TANZİMAT EDEBİYATI

Tanzimat Edebiyatı'nın II. Döneminde birincisine göre farklı bir edebiyat anlayışı ortaya konmuştur. I. Dönem sanatçıları edebiyatı "Sanat toplum içindir." anlayışıyla kullandıkları halde ikinci dönem sanatçıları "Sanat sanat içindir." anlayışını edebiyata egemen kılmışlardır. Böyle bir sanat anlayışının benimsenmesinde o dönemin siyasal, sosyal koşulları etkili olduğu gibi bu dönem sanatçılarının içe dönük, aktif olmayan yaratılışlarının da etkisi büyüktür.

Bu dönemde şiirimiz Abdülhak Hamit ile biçim ve konu bakımından Batı şiiri örnek alınarak yenileştirilmiştir. Tiyatro türünde de bu dönemde önemli gelişme olmamış. Tiyatro yazarları oynamak için değil okunmak için yapıtlar yazmışlardır.

Tanzimat'ın I. Döneminde yazı dilinin yalınlaşmasında gösterilen çabalar II. Dönemde görülmemiş, dil yeniden ağır ve süslü bir biçim almıştır.

II. DÖNEM COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER:

- "Sanat için sanat" görüşü şiirde egemen olmuştur.
- Aruz ölçüsü kullanılmıştır, az da olsa hece ölçüsünü deneyen sanatçılar da olmuştur.
- Şiirlerde her türlü konu işlenmiş. Özellikle varlık, yokluk, ölüm, aşk, doğa gibi konu ve temalara yer verilmiştir.
- Uyak göz için değil, kulak içindir görüşü benimsenmiştir.
- Şiirde parça değil bütün güzelliği önemsenmiştir.
- Batı edebiyatından alınan ve karıştırılarak kullanılan yeni nazım biçimleri görülmüştür.
- Şairler çoğunlukla süslü ve sanatlı anlatım yolunu seçmişlerdir.
- Tiyatro yapımında da şiirden yararlanılmıştır.

Aşağıdaki boşlukları uygun sözcüklerle tamamlayınız.

- Abdülhak Hamit Tarhan'ın eserleri ve türündedir.
- Recaizade Ekrem uyağın için olduğunu savunarak ile çatışmıştır.
- Recaizade Ekrem, mülkiye mektebinde öğretmenlik yaptığı dönemde yazdığı adlı eserinde edebiyat konusundaki düşüncelerini dile getirmiştir.
- Muallim Naci adlı eserinde Recaizade Ekrem'in eleştirilerine yanıt vermiştir.
- Recaizade Ekrem veadlı eserinin ön sözünde Muallim Naci'nin şiirlerini eleştirmiştir.
- Akla sağduğuya önem veren Şinasi, akımının etkisinde kalmıştır.

BATI UYGARLIĞI ETKİSİNDEKİ TÜRK EDEBİYATI

II. DÖNEM ANLATMAYA, BAĞLI TÜRLERİN ÖZELLİKLERİ:

Tanzimat'ın II. Döneminde roman, küçük hikâye, tiyatro alanında da önemli yapıtlar verilir. Bu dönemde gazetecilik geriler; buna karşılık dergicilik ilerler, mizah gazeteleri çoğalır.

Tanzimat edebiyatının II. döneminde düzyazıda görülen özellikler şöyle sıralanabilir:

- Genel olarak yasak aşklar, aile içi ilişkiler, çocuk eğitimi, alafangalaşmanın gülünçlükleri gibi konular işlenir.
- Roman ve özellikle küçük hikâye türü gelişir.
- Romantizmin şair ve yazarlar üzerindeki etkisi sürmekle birlikte realizmin de etkisi görülür.
- Sanatçılar kendine özgü dil kullanır, bu dil I. Döneme göre daha ağır ve sanattıdır.

İkinci Dönem Tanzimat Sanatçıları

Recaizade Mahmut Ekrem

Abdulhak Hamit Tarhan

Samipaşazade Sezai

Nabizade Nazım

Muallim Naci

Direktör Ali Bey

Aşağıdakilerden doğru ve yanlış onlanları belirleyiniz.

- İkinci Dönem'de romana öncülük eden Recaizade Mahmut Ekrem'dir.
- İkinci Dönem'de hikâye ve roman daha olgunlaşmış Batı tekniğine yaklaşmıştır.
- İki Dönem'de de roman ve hikâyede I. Dönem'le aynı konular işlenmiştir.
- İkinci Dönem roman ve hikâyesi genellikle realist anlayışla yazılmıştır.
- İkinci Dönem'de de dil yalın ve anlaşılır olmuştur.
- II. Dönem'de tiyatro ilk Dönem'deki anlayışından uzaklaşarak topluma yönelik ileti vermekten kaçınmıştır.
- Bu dönemde tiyatro sahne tekniğinden uzaklaşarak okunmak için yazılmıştır.
- Tiyatro, manzum, düzyazı ya da manzum-düzyazı karışımı biçiminde yazılmıştır.

1. RECAİZADE MAHMUT EKREM (1847 - 1914)

- Tanzimat edebiyatının İkinci Dönem sanatçılarından olan Recaiâde Mahmut Ekrem, devlet kademelerinde değişik görevler yapmış, gazetecilikle uğraşmıştır.
- Şiir, roman, öykü, tiyatro ve eleştiri türlerinde yazan sanatçı, döneminin genç kuşaklarına edebiyatta rehberlik etmesiyle de tanınmıştır.
- Yapıtlarında divan ve halk şiirinin, Fransız edebiyatının etkileri görülür.
- Şiirleri sanat açısından pek güçlü olmayan sanatçı, "sanat için sanat" ilkesiyle yazmış, "kulak için uyak" görüşünü ilk kez ortaya atarak bu konuda büyük bir tartışma başlatmış; "göz için uyak" anlayışında olan Muallim Naci ile girdiği tartışmadan galip çıkmıştır.
- Oğlu Nejat'ın ölümünden çok etkilenen sanatçının duygusal şiirleri vardır. ("Ah Nejat" başlıklı şiirini hece ölçüsüyle yazmıştır.)
- Düzyazı alanındaki en önemli yapıtı, edebiyatımızın Batılı anlamda ilk realist romanı sayılan **Araba Sevdası**'dır. Sanatçı bu yapıtında yanlış Batılılaşmanın bir eleştirisini yapar.
- Şiirlerinde romantizmin, tiyatrolarında klasisizmin, romanlarında realizmin etkisi görülür.
- Muallim Naci'nin temsil ettiği eski edebiyat anlayışıyla savaşımış, Servetifünun edebiyatının oluşmasına ortam hazırlamıştır. Bu, onun asıl başarısı sayılır.

Yapıtları:**Roman:** *Araba Sevdası***Öykü:** *Şemsa, Muhsin Bey***Şiir:** *Nağme-i Seher, Yedigâr-ı Şebab, Zenzeme***Oyun:** *Afife Anjellik, Vuslat, Atala, Çok Bilen Çok Yanılır***Ders notları:** *Talim-i Edebiyat***Eleştiri:** *Takdir-i Elhan, Zenzeme Mukaddimesi*

2. SAMİPAŞAZADE SEZAI (1860 - 1936)

- Tanzimat Dönemi'nin gerçekçi yazarlarından olan Samipaşazade Sezai, özel öğrenim görmüş, çeşitli Batı ülkelerinde büyükelçilik yapmıştır.
- Başka türlerde de yazmasına karşın asıl ününü realist çizgideki roman ve öyküleriyle kazanmıştır.
- Batılı anlamda ilk öykü örnekleri olan *Küçük Şeyler*i yazmıştır.
- *Sergüzeşt* adlı romanı Fransız realizminin izlerini taşır. Sanatçı, Servetifünun romanına bu yapıtıyla zemin hazırlamıştır. *Sergüzeşt*'te Kafkaslardan kaçırılıp başkalarına satılan bir kızın yaşamı anlatılır.
- Samipaşazâde Sezai "**sanat için sanat**" anlayışını benimsemiştir.

Yapıtları:**Roman:** *Sergüzeşt***Öykü:** *Küçük Şeyler, Pandomima***Oyun:** *Şir***Anı, Gezi, Söyleşi:** *Rumûzu'l-Edep*

İclal adlı yeğeni için yazdığı bir mersiyesi de vardır.

BATI UYGARLIĞI ETKİSİNDEKİ TÜRK EDEBİYATI

3. NABİZADE NAZİM (1862 - 1893)

- Tanzimat edebiyatının gerçekçi yazarlarından olan Nabizâde Nazım, uzun yıllar subay-öğretmen olarak orduya hizmet etmiş, genç yaşta yaşamını yitirmiştir.
- Edebiyatımızda realist akımının ilk temsilcilerinden olan sanatçı, ilk köy romanımız olan *Karabibik*'in yazarıdır. Bu romanda (kimilerine göre uzun hikaye), Antalya köylerinden birindeki yaşamı anlatır. Bu romanda kahramanlar yerel dille konuşturularak natüralist anlayışa uyan bir dil kullanılmıştır.
- Sanatçı diğer önemli yapıtı Zehra'da İstanbul'daki bir Türk ailesinin yaşamını konu edinir. "Zehra", edebiyatımızın **ilk tezli romanıdır**. Bu roman, psikolojik çözümler içerdiği bakımından da önemlidir.
- Nabizade Nazım, natüralist çizgiye yakın bir yazardır.

Yapıtları:**Roman:** *Karabibik, Zehra***Öykü:** *Yadigârların, Haspa, Hâlâ Güzel, Sevda, Zavallı Kız, Bir Hatıra***Şiir:** *Heves Ettim*

4. ABDÜLHAK HAMİT TARHAN (1852 - 1937)

- İkinci Dönem Tanzimat edebiyatının en verimli yazarlarından olan Abdülhak Hamit hem Doğu hem Batı ülkelerinde büyükelçilikler yapmış, yapıtlarında bu ülkelerin kültürlerini yansıtmıştır.
- Şiir ve tiyatro yapıtlarıyla tanınan sanatçı, romantizmden (özellikle Shakespeare'den) etkilenmiştir.
- Günlük yaşam, aşk, doğa, vatan, millet sevgisi, ölüm ve metafizik düşünceler başlıca şiir temalarıdır. Ölen karısı için yazdığı *Makber* adlı şiir kitabı çok ünlüdür.
- Şiirin biçiminde ve içeriğinde önemli yenilikler yapmıştır. Onda ölçü, uyak, hatta dil ve cümle kaygısı görülmez, bu yüzden yapıtlarında dil kusurları oldukça çoktur.
- Şiirde tezata, şaşırtmacaya yer vermiş, lirik - epik- felsefi bir anlayışla yazmıştır. A. Hamit, "**şiiimize metafizik ürperti**" getiren sanatçı olarak tanınmıştır.
- "Sanat için sanat" anlayışındadır.
- Serbest tarzda şiirler de yazmış, Batı şiirine özgü pastoral şiirin ilk örneklerini (*Sahra*) vermiştir.
- Yaşadığı dönemde "**Şair-i Azam**" (En büyük şair) olarak adlandırılmıştır.
- Tiyatro yapıtlarını oynamak için değil okunmak için yazmıştır.
- Tiyatrolarının dili çok ağır ve sanatlıdır.
- Tiyatrolarının kimilerini aruz, kimilerini hece ölçüsüyle ve şiir biçiminde yazmıştır. Bazı tiyatroları da düzyazı biçimindedir.
- *Eşber* adlı eseri aruz ölçüsüyle yazılan ilk tiyatro eseridir.
- Tiyatrolarının konularını Asur, Arap, Türk-Moğol, Yunan-Makedon, Osmanlı tarihlerinden ya da hayali olaylardan almıştır.

Yapıtları:**Şiir:** *Sahra, Makber, Ölü, Hacle, Tayflar Geçidi, Divaneliklerim veya Belde, Bunlar O'dur, Validem, İlham-ı Vatan***Oyun:** *İçli Kız, Sabr ü Sebat, Duhter-i Hindu, Tezer, Eşber, Macera-yı Aşk, Nesteren, Finten, Tarık, Zeynep, Liberte, İlhan Turhan, Hakan Sardanapal*

5. MUALLİM NACİ (1850 - 1893)

- Tanzimat Dönemi şair ve yazarlarından olan sanatçı, Balkanlarda ve Anadolu'da bulunmuş; memurluk, öğretmenlik, gazetecilik yapmıştır.
- Tanzimat Dönemi'nde yaşamasına karşın -medrese kültürünün etkisiyle- divan edebiyatını savunmuş; Abdülhak Hamit ve Rezaizade M. Ekrem'le tartışmalara girmiştir.
- Rezaizade M. Ekrem'le girdiği uyak tartışmasında "göz için kafiye" anlayışını savunmuştur.
- Köklü medrese öğreniminin etkisiyle divan şiirleri yazmakla birlikte, zaman zaman Batı anlayışıyla şiirler de yazmıştır.
- Şiirlerini yer yer yalın bir dille ve aruz ölçüsüyle yazmıştır.
- Edebiyatımızda köyden söz eden ilk şiir: (*Köylü Kızların Şarkısı*) yazmıştır.

Yapıtları:Şiir: *Ateşpâre, Şerâre, Fûruzan*Sözlük: *Lugat-ı Naci*Eleştiri: *Demdeme*Anı: *Ömer'in Çocukluğu*Edebiyat notları: *Istilahat-ı Edebiye*

6. ÂLİ BEY (1844 - 1899)

- Diğer Tanzimatçılar gibi Fransızca öğrenmiş, türlü devlet hizmetlerinde bulunmuş olan Âli Bey, son görevi "Düyun-u Umumiye Direktörlüğü" olduğu için "Direktör Âli Bey" olarak da adlandırılmıştır.
- Tanzimat tiyatrosuna büyük emeği geçmiş, *Diyojen* dergisindeki mizahi yazılarıyla tanınmıştır.
- Sanatçının komedileri ve Moliere'den yaptığı uyarlamaları dikkate alınırsa klasisizmin etkisinde olduğu söylenebilir.

Yapıtları:Oyun: *Kokana Yatıyor* (komedi), *Ayyar Hamza* (Moliere'den uyarlama), *Misafiri İstiskal* (komedi), *Tosun Ağa, Geveze Berber, Gavominora ve Şürekası*Sözlük: *Lehçetü'l Hakayık* (Hakikatlerin Dili, mizahi sözlük)Günlük - Gezi: *Seyahat Jurnalı* (Batılı anlayışta ilk günlük)

7. ÂLİ SUAVİ (1839 - 1878)

- Medrese eğitimi gördü, Bursa ve Filibe Rüştîyelerinde öğretmenlik yaptı. İstanbul'da *Muhbir* gazetesindeki (1866) yazıları ve camilerdeki vaazlarından kuşkulanan Abdülaziz tarafından Kastamonu'ya sürüldü, oradan Avrupa'ya kaçtı (1867), *Muhbir* gazetesini bu kez da Londra'da çıkardı (1867), Paris'e gelerek *Ulûm* gazetesini yayımladı (1870). V. Murat padişah olunca (30 Mayıs 1876) İstanbul'a döndü. V. Murat'ın padişahlığı, hastalığı yüzünden çok kısa sürmüştü. II. Abdülhamid tahta çıkınca (31 Ağustos 1876) Ali Suavi, Galatasaray Sultanîsi'ne müdür

BATI UYGARLIĞI ETKİSİNDEKİ TÜRK EDEBİYATI

oldu, ertesi yıl azledildi. V. Murat'ı tekrar padişah yapmak için giriştiği bir ihtilâl girişimi sırasında Çırağan Sarayı'nda öldürüldü.

- Muhbir gazetesindeki yazılarında sade bir dil kullanarak Tanzimat Dönemindeki dilde **Türkçülük** hareketlerine önderlik eden, milliyetçilik düşüncelerinin kökleşmesine çalışan düşünce adamlarımızdan. Paris'te iken Ulûm gazetesine ek olarak beş formasını verebildiği *Kamusü'l-Ulûm ve'l-Maarif* (Bilgi ve Kültür Ansiklopedisi) bizde ilk ansiklopedi denemesidir (1870). Milliyetçi düşüncelerini en iyi belirten eseri *Hive*, önce Paris'e (1873), sonra da İstanbul'da (1908) basıldı.

Etkinlik 7

Aşağıdaki sanatçıları etkisinde kaldığı akımlarla eşleştiriniz.

I.	
1	Şinasi
2	Namık Kemal
3	Ahmet Mithat
4	Recaizade Mahmut Ekrem
5	Nabizade Nazım
6	Samipaşazade Sezai
7	Ahmet Vefik Paşa
8	Şemsettin Sami

II.	
a	Klasisizm
b	Romantizm
c	Realizm
d	Natüralizm

Örnek

(I) Tanzimat Dönemi tiyatrosunda çeşitli konular işlenir. (II) İşlenen konular, genellikle toplumsal boyutlu nitelikler taşır. (III) Örneğin Namık Kemal'in Zavallı Çocuk ve Gülnihal adlı yapıtlarında vatan konusu işlenmiştir. (IV) Recaizade Mahmut Ekrem, Ahmet Mithat, Abdülhak Hamit, Teodor Kasap gibi sanatçılar da tiyatro alanında yapıtlar ortaya koymuşlardır. (V) Bu alanda ürün verenler klasisizm ve romantizm akımlarının etkisinde kalmıştır.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

(LYS - 2010)

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Çözüm

Zavallı Çocuk anne ve babasının zorlamasıyla evlendirilmek istenen Şefika'nın yaşadıklarını Gülnihal'de ise mal ve iktidar hırsının topluma verdiği zarar anlatılmak istenmiştir.

YANIT C

Aşağıdakilerden doğru ve yanlış olanları belirleyiniz.

- 1) Birinci Dönem Tanzimat romanında daha çok romantizmin etkisi görülür.
- 2) Tanzimat romanı biri aydına, öteki halka yönelik iki koldan yürümüştür.
- 3) Namık Kemal halka yönelik roman yazmıştır.
- 4) Araba Sevdası romanının konusu alafrangalık özentisidir.
- 5) Ahmet Mithat romanlarında halk hikâyeciliğinden yararlanmıştır.
- 6) Romantizmde karşıtlıklardan (iyi - kötü, güzel - çirkin, hasta - sağlıklı) yararlanılmıştır.
- 7) Ahmet Mithat romanın akışını keserek açıklamalar yapar, sorular sorar; bu soruları kendi yanıtlar. Bunda meddahlığın etkisi olduğu düşünülür.
- 8) Ahmet Mithat'ın romanlarında mekân yalnızca İstanbul'dur.
- 9) Tanzimat'tan önce Türk edebiyatında romanın yerini mesneviler tutuyordu.
- 10) Tanzimat'ın ikinci Döneminde roman yazarları Namık Kemal'in yolunu tutmuştur.
- 11) *Vatan yahut Silistre* ve *Celalettin Harzemşah*, Namık Kemal'in tarih konulu tiyatrolarıdır.
- 12) Türk izleyicisi Batı etkisiyle yazılan tiyatroyu Tanzimat Dönemi'nde tanımıştır.
- 13) *Şair Evlenmesi* sahnelenmeye uygun bir eser olmadığı için Türk edebiyatında ilk sahnelenen oyun Namık Kemal'in *Vatah yahut Silistire'si* olmuştur.
- 14) Namık Kemal'in oyunlarında romantizmin etkisi görülmüştür.
- 15) Ahmet Vefik Paşa, Moliere'in eserlerinin bir kısmını uyarlama ya da çeviri yoluyla edebiyatımıza aktarmıştır.
- 16) Abdülhak Hamit Tarhan bütün oyunlarını manzum olarak yazmıştır.
- 17) Edebiyatımızda Batılı tiyatronun ilk örnekleri çeviri ya da uyarlamalarla edebiyatımıza girmiştir.
- 18) Tanzimat Dönemi'nde tiyatro eserleri manzum ve mensur olarak yazılmıştır.
- 19) Tanzimat tiyatrosunda genellikle bireysel konular işlenmiştir.
- 20) Karagöz, meddah, orta oyunu edebiyatımıza divan edebiyatıyla girmiştir.

Örnek

Aşağıdaki yargılardan hangisi, Tanzimat Dönemi öykü ve romanlarının özelliklerinden biri değildir?

(LYS - 2010)

- A) Genellikle saray ve çevresindeki insanların kural tanımaz tutum ve uygulamaları dile getirilmiştir.
- B) Karakterler; doğal bireyler olmaktan çok, yazarın çizdiği, genellikle insana gözgü karşıtları simgeleyen kişilerdir.
- C) Yüzyılın sonuna doğru köy, köylü sorunlarının konu olarak yer almaya başladığı görülür.
- D) Ahmet Mithat'ın *Felâtu Bey ile Rakım Efendi* eseri ile Recaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası* adlı eserlerinde benzer konular işlenmiştir.
- E) Şemsettin Sami'nin *Taaşuk-ı Talât ve Fitnat*'ı ilk romandır, ancak edebî değer taşıyan ilk roman Namık Kemal'in *İntibah* adlı eseridir.

Çözüm

Tanzimat romanlarında genellikle yanlış batılılaşma, alafranga özentisi, cariyelik ve kölelik kurumu gibi konular işlenmiştir. Saray ve çevresini işleyen roman ve öykü söz konusu değildir.

YANIT A

Örnek Sorular:

1. Aşağıdakilerden hangisi Namık Kemal'in yapıtı değildir?

- A) *Cezmi*
- B) *Harabat*
- C) *İntibah*
- D) *Takip*
- E) *Celalettin Harzemşah*

2. Çalışmaları iki yönde yoğunlaşmıştır. Bunlar Molière çevirileri ya da adaptasyonları ile dil-tarih araştırmalarıdır. Tarih çalışmaları arasında Çağatayca'dan çevirdiği *Şecere-i Türki* ile *Lehçe-i Osmani* adlı eserleri vardır.

Bu parçada sözü edilen Tanzimat Edebiyatı sanatçısı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Vefik Paşa
- B) Ahmet Mithat Efendi
- C) Namık Kemal
- D) Âli Bey
- E) Şemsedin Sami

3. Aşağıdaki yazar - eser eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) Şinasi - *Mukaddime*
- B) Ziya Paşa - *Vatan Yahut Silistre*
- C) Recaizade Mahmut Ekrem - *Araba Sevdası*
- D) Abdülhak Hamit Tarhan - *Sahra*
- E) Muallim Naci - *Demdeme*

TANZİMAT EDEBİYATINDA İLKLER

Bu dönem edebiyatı bir "ilk"ler edebiyatıdır:

Edebiyatımda ilklerle ilgili olarak aşağıda boş bırakılan yerleri uygun biçimde tamamlayınız.

1. **İlk resmi gazete:** Takvim-i Vekayi (1831)
2. **İlk yarı resmi gazete:** Ceride-i Havadis (1840)
3.: Tercüman-ı Ahval (1860) - Şinasi, Agâh Efendi
4. **İlk mizahi gazete:** Diyojen (1870) -
5. **İlk eleştiri:** Namık Kemal,
6. **İlk makale:** (Tercüman-ı Ahval'ın başyazısı) - Şinasi
7. **İlk yazılan tiyatro:** (1859) - Şinasi
9. **İlk oynanan tiyatro:** - Namık Kemal
10. **İlk yerli roman:** (1872) - Şemsettin Sami
11. **İlk çeviri roman:** (Fenelon'dan - 1859) - Yusuf Kamil Paşa
12. **İlk edebi roman:** (1876) - Namık Kemal
13. **İlk tarihi roman:** - Namık Kemal
14. **İlk köy romanı:** - Nabizade Nazım
15. **Hece ölçüsü ile yazılan ilk**: *Nesteren* - Abdülhak Hamit Tarhan

1. Aşağıdakilerden hangisi I. Dönem Tanzimat edebiyatının özelliklerinden değildir?

- A) İlk özel gazete olan "Tercüman-ı Ahval" yayımlanmıştır.
- B) İçerik değişmesine karşın eski nazım biçimlerinin kullanılması sürdürülmüştür.
- C) Sanatçılar daha çok romantizm ve klasisizmin etkisinde kalmıştır.
- D) İlk öykü örnekleri ve kitapları bu dönemde yazılmıştır.
- E) Batı nazım biçimleri olan sone ve terza-rima bu dönemde kullanılmıştır.

2. Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat edebiyatının özelliklerinden değildir?

- A) Düzyazıda noktalama işaretleri ilk kez kullanılmıştır.
- B) Hak, adalet, özgürlük, eşitlik kavramları edebiyata girmiştir.
- C) Batı edebiyatından, özellikle Fransız edebiyatından etkilenmiştir.
- D) Edebiyat, halkı bilinçlendirmede araç olarak kullanılmıştır.
- E) Divan şiirine karşı olduğundan aruz ölçüsü bırakılıp hece ölçüsü kullanılmıştır.

3. Yazar, Hürriyet gazetesinde çıkan *Şiir ve İnşa* makalesinde divan edebiyatını eleştirir ve bu edebiyatın ulusallıktan uzak, yapay bir edebiyat olduğunu ileri sürer. Ona göre gerçek edebiyat halk edebiyatıdır. Ancak yazar daha sonra düşüncesini değiştirir. Harabat adlı yapıtının ön sözünde bu görüşlerin tersini savunur. Yani halk edebiyatını kötüler, divan edebiyatını över. Bunun üzerine Namık Kemal *Tahrib-i Harabat* adlı yapıtında yazarın görüşlerini eleştirir.

Bu parçada sözü edilen düşüncelerinde tutarsızlık olan Tanzimat yazarı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şinasi
- B) Abdülhak Hamit Tarhan
- C) Muallim Naci
- D) Ziya Paşa
- E) Direktör Ali Bey

4. Aşağıdakilerden hangisi "Tanzimat edebiyatının" ilklerinden biri değildir?

- A) Özel gazete çıkarılmıştır.
- B) Bir tiyatro yapıtı oynanmıştır.
- C) İlk psikolojik roman yazılmıştır.
- D) Noktalama işaretleri kullanılmaya başlanmıştır.
- E) "Eşitlik, özgürlük" gibi kavramlar işlenmiştir.

5. Doğu ve Batı dillerini çok iyi bilen sanatçı Tanzimat Dönemi'nde daha çok dil çalışmalarıyla tanınmıştır. Türk dilinin yalınlaştırılması yolunda çabaları ve önerileri olmuştur. *Göktürk Yazıtları'nı* ve *Kutadgu Bilig'i* Türkiye Türkçesine ilk çeviren yazardır. *Kamus-i Türki* adlı sözlük yazarın dilimize kazandırdığı en önemli eseri sayılmıştır.

Bu parçada sözü edilen yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Vefik Paşa
- B) Şemsettin Sami
- C) Ziya Paşa
- D) Muallim Naci
- E) Şinasi

6. Tanzimat Dönemi'nde eski - yeni edebiyat tartışmaları yazarların yapıtlarının konusunu oluşturur ve eleştiri yazıları Recaizade Mahmut Ekrem'in *Talim-i Edebiyat* adlı yapıtının çıkmasıyla

I yaygınlaşır. Recaizade Mahmut Ekrem *Zemzeme*

II adlı yapıtının ön sözünde Muallim Naci'nin dü-

III şüncelerini eleştirir ve eski edebiyata karşı çıkar. Muallim Naci de *Demdeme* ve *Takdir-i Elhan*

IV V adlı yapıtlarında bu eleştirilere verdiği yanıtları toplar.

Bu parçada numaralanmış bölümlerin hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) I.
- B) II.
- C) III.
- D) IV.
- E) V.

7. Tanzimat Dönemi sanatçılarından Şinasi, *Tercüman-ı Ahval* gazetesinin ilk sayısında ilk makaleyi

I

yayımladı. Vatan şairi olarak da bilinen Namık Kemal şiirlerinde divan edebiyatı nazım biçimle-

II

rini kullandı. Namık Kemal, Ziya Paşa'nın *Tahrib-i Harabat* adlı eserini eleştirmek için *Harabat* adlı

III

IV

eleştirisini yazdı. İlk romanımızın yazarı olan Şemsettin Sami, *Kamus-ı Türki* adlı eseriyle dilimize

V

katkı sağladı.

Bu parçada numaralandırılmış bölümlerin hangileri yer değiştirirse bilgi yanlışı giderilir?

- A) I ve II B) II ve III C) III ve IV
D) IV ve V E) I ve IV

8. Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat Dönemi sanatçısı Şinasi'nin değildir?

- A) *Müntehebat-ı Eş'ar*
B) *Tercüme-i Manzume*
C) *Mukaddime*
D) *Durub-i Emsal-i Osmaniye*
E) *Sahra*

9. (I) Tanzimat edebiyatı, Türk edebiyatını Batı'ya açan, Batı'daki değerleri edebiyatımıza taşıyan yenilikçi bir edebiyattır. (II) Edebiyatı toplumu aydınlatmada bir araç olarak kullanmayı amaçlamıştır. (III) Divan edebiyatında kullanılan aruzu, beyiti bırakarak yerine Batı edebiyatında kullanılan sone, terza - rima nazım biçimlerini ve halk edebiyatındaki heceyi getirmiştir. (IV) O zamana değin divan edebiyatında olmayan roman, öykü tiyatro, eleştiri gibi türleri kullanmaya başlamıştır. (V) Halkı günlük olaylar hakkında bilgilendirmek için ilk gazeteler yayına başlamıştır.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Aşağıdaki yazar-eser eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) *Demdeme* - Ziya Paşa
B) *Felatun Bey'le Rakım Efendi* - Ahmet Mithat Efendi
C) *Sergüzeşt* - Sami Paşazade Sezai
D) *Gülnihal* - Namık Kemal
E) *Ömer'in Çocukluğu* - Muallim Naci

11. Tanzimat edebiyatının İkinci Dönem sanatçılarındandır. Şiir, roman, öykü, tiyatro ve eleştiri türlerinde yapıtları olan yazar, dönemin genç kuşaklarına edebiyatta öncülük etmesiyle dönemi yönlendirmiştir. Oğlu Nijad'ın ölümünden çok etkilenen sanatçı duygusal şiirler yazmıştır. Kulak için uyak görüşünü ilk kez ortaya atan şairdir. Göz için uyak görüşünü savunan Muallim Naci ile giriştiği tartışmada galip çıkmıştır. Servetifünun edebiyatının oluşmasına ortam hazırlamıştır. *Talim-i Edebiyat* adlı yapıtı ilk edebiyat ders kitabı niteliğindedir.

Bu parçada tanıtılan yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Mithat Efendi
B) Recaizade Mahmut Ekrem
C) Samipaşazade Sezai
D) Nabizade Nazım
E) Abdülhak Hamit Tarhan

12. Aşağıdakilerin hangisinde Tanzimat şiiri ile ilgili bilgi yanlışı vardır?

- A) Tanzimat'ın ilk döneminde gazel, kaside, terki-bibent gibi nazım biçimleri kullanılmıştır.
B) Şiirde konu bütünlüğü önemsenmiş, beyitler arasında konu bütünlüğü sağlanmıştır.
C) İkinci Dönem şiirinin dili, Birinci Döneme göre daha yalındır.
D) Abdülhak Hamit Tarhan doğa betimlemesinin ilk örneklerini, ilk pastoral şiiri olan *Sahra'da* vermiştir.
E) Tanzimat şiirinin temelindeki değişikliği Şinasi başlatmıştır.

1. Batılı nazım biçimleri olan sone ve Terza-rima servetifünun edebiyatında kullanılmıştır.

YANIT E

2. Tanzimat Dönemi'nde hece ölçüsü denenmiş ancak arzun kullanımı sürdürülmüştür.

YANIT E

3. Tutarsızlıklarıyla ünlü Tanzimat sanatçımız Ziya Paşa'dır.

YANIT D

4. İlk psikolojik roman olan "Eylül" Servetifünun Dönemi'nde yazılmıştır.

YANIT C

5. Bu parçada verilen özellikler Şemsettin Sami'ye uygundur.

YANIT B

6. *Takdir-i Elhan* Muallim Naci'nin değil Rezaizade Mahmut Ekrem'indir.

YANIT E

7. "Harabat" Ziya Paşa'nın eseridir, Namık Kemal, Tahrib-i Harbat adlı eseriyle Ziya Paşa'nın Harabat adlı eserini eleştirmiştir. III ile IV yer değiştirirse bilgi yanlış giderilir.

YANIT C

8. Sahra Şinasi'nin değil Abdülhak Hamit Tahran'ındır.

YANIT E

9. Tanzimat edebiyatında arzun ve beyit biriminin kullanımı sürdürülmüştür. Sone ve terza-rima servetifünun Dönemi'nde kullanılmıştır.

YANIT C

10. "Demdeme" Ziya Paşa'nın değil Muallim Naci'nin eleştirileridir.

YANIT A

11. Bu parçada özellikleri verilen sanatçı Rezaizade Mahmut Ekrem'dir.

YANIT B

12. Tanzimat'ın İkinci Dönemi'nin dili I. Döneme göre ağır ve sanattıdır.

YANIT C

1. Namık Kemal ve Ziya Paşa öncülüğünde 1868'de yurt dışında çıkarılan düşünce gazetesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ceride-i Havadis B) Hürriyet
C) Vatan D) Tasvir-i Efkâr
E) İbret

2. Aşağıdakilerin hangisinde verilen bilgi ayrıca içindeki yapıyla ilgili değildir?

- A) Erkek kılığına girerek savaşa katılan ve kendini Adem diye tanıtan Zekiye'nin cephede yaşadıkları anlatılmaktadır. (*Vatan Yahut Silistre*)
B) Dilber adlı cariye satıldığı konağın sahibi Celâl'in aşkını kazanır ancak Celâl'in annesi bu aşkı uygun bulmaz ve Dilber'i satar. Eşitlik, özgürlük, cariyelik konusunu işleyen bir yapıttır. (*Sergüzeşt*)
C) Kırımlı komutan Adil Giray'ın İranlılara esir düşmesi ve bir Osmanlı askerinin yaşadıkları anlatılmaktadır. (*Cezmi*)
D) Antalya'nın bir köyünde geçen olaylarda kırsal kesim gerçeği ilk kez anlatılır bu romanda. Roman kahramanı, bir taraftan tarlasına göz koyan Yosturoğlu ile mücadele ederken diğer taraftan kızı Huri'yle yaşama savaşı vermektedir. (*Karabibik*)
E) Bir mirasyedi olan Bihruz Bey'in Batılı gibi yaşama merakı, bir araç içinde gördüğü Periveş'e aşık olması, Fransız romanlarından etkilenecek Periveş'e aşk mektupları yazması ve yanlış Batılılaşma anlayışıyla komik duruma düşüşü anlatılır. (*İntibah*)

3. Tanzimat Dönemi'nde yazarlardan birçoğu dil çalışması yaparak Osmanlıcaya ve Türkçeye yön vermeye çalışmıştır. Bu çalışmalara, örnek olarak Lehçe-i Osmani, İstilahat-ı Edebiye, *Lehçetü'l Hakayık*, *Kamus-i Türki* söylenebilir.

Bu parçada adı geçen dil çalışmaları arasında aşağıdaki yazarlardan hangisinin yapıtı yoktur?

- A) Ahmet Vefik Paşa B) Muallim Naci
C) Direktör Ali Bey D) Şemsettin Sami
E) Ziya Paşa

4. Aşağıdakilerden hangisi II. Dönem Tanzimat edebiyatının özellikleri arasında gösterilemez?

- A) "Sanat sanat içindir." ilkesi benimsenmiştir.
B) Bu dönemde gazetecilik eski işlevini yitirmiştir.
C) Şiirde romantizm, düzyazıda realizm etkilidir.
D) Edebiyatçılar aynı zamanda siyasetçidir.
E) Bu dönemde roman ve öykünün kurgusu sağlamlaşmıştır.

5. Aşağıdakilerden hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) Şinasi'nin yazdığı *Şair Evlenmesi*, edebiyatımızda yazılmış ilk tiyatrodur.
B) *Harabat*, Ziya Paşa'nın divan şiiri antolojisidir.
C) *Zehra*, Nabizade Nazım'ın yanlış Batılılaşmayı anlattığı romanıdır.
D) Samipaşazade'nin yazdığı *Küçük Şeyler* edebiyatımızda ilk gerçekçi hikayeler oluşturur.
E) *Karabibik*, Nabizade Nazım'ın yazdığı edebiyatımızdaki ilk köy romanıdır.

6. Yazın yaşamına şiir yazarak başlamıştır ama sonra hikâye ve romana ağırlık vermiştir. Realizm ve natüralizm akımlarını benimsemiştir. İlk defa köy yaşamını ve köy insanını konu edinen yazardır.

Bu parçada tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Mithat Efendi
B) Mehmet Rauf
C) Halit Ziya Uşaklıgil
D) Namık Kemal
E) Nabizade Nazım

7. Aşağıdakilerden hangisi **Abdülhak Hamit Tarhan**'ın özelliklerinden biri değildir?

- A) Tanzimat edebiyatının İkinci Dönem sanatçılarındandır.
B) "Şair-i Âzâm" (Büyük Şair) olarak tanınmıştır.
C) Şiirdeki Batılılaşma hareketinin asıl büyük öncüsüdür.
D) Tiyatrolarının konuları Osmanlı ve Anadolu insanıdır.
E) Dili ağır olduğu için şiirleri kalıcı olamamıştır.

8. ---- romanında en dikkate değer tiplerin başında Bihruz Bey'in aşık olduğu Periveş gelir. Periveş'in çevresi, psikolojik gözlemler, betimlemeler, diyaloglar, mesire yerlerinin anlatımı oldukça başarılıdır. Yapıtın ön sözünde belirtildiği üzere, ---- için her öykü, her roman insanların ibret alacağı birer aynadır. İnsanların yaşamlarına, başlarına gelen olaylara ibret gözüyle bakılınca, bunlardan büyük dersler çıkarılabilir.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangileri getirilmelidir?

- A) *Aşk-ı Memnu* - Halit Ziya
- B) *Mai ve Siyah* - Halit Ziya
- C) *İntibah* - Namık Kemal
- D) *Araba Sevdası* - Recaizade M. Ekrem
- E) *Karabibik* - Nabizade Nazım

9. **Aşağıdakilerden hangisi *Şair Evlenmesi* için söylenemez?**

- A) Türk edebiyatında türünün Batılı tarzdaki ilk örneğidir.
- B) Yapıtın bütününe egemen olan dil, halkın konuşma üslubudur.
- C) Milli tiyatronun nasıl kurulacağına önemli ipuçlarını vermiştir.
- D) Mahalleli, esnaf tipleri ile halk yaşamı ve anlayışını sahnelemiştir.
- E) Yapıtta Batı'dan alınan tipler ve önemli yer tutar.

10. Şiir ve tiyatro yapıtlarıyla tanınan sanatçı, romantizmden etkilenmiştir. Tiyatrolarının kimilerini aruz kimilerini hece ölçüsüyle ve şiir biçiminde yazmıştır. Bazı tiyatroları da düz yazı biçimindedir. "Şiirimize metafizik ürpertiye getiren sanatçı" olarak tanınmış, "Sanat için sanat" anlayışına bağlı kalmıştır.

Bu parçada özellikleri verilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Recaizade Mahmut Ekrem
- B) Abdülhak Hamit Tarhan
- C) Namık Kemal
- D) Ahmet Vefik Paşa
- E) Samipaşazade Sezai

11. **Aşağıdakilerden hangisi Tanzimat I. Dönem özellikleri arasında yer alır?**

- A) Roman ve hikâyede, klasisizm ve realizm etkisi görülür.
- B) Şiirin biçiminde değişiklikler yapılarak klasik biçim anlayışı kırılmıştır.
- C) Dilde sadeleşmeye gidilmiş ve şiirler sade bir Türkçe ile yazılmaya çalışılmıştır.
- D) Roman ve hikâyede konular günlük yaşamdan ve tarihten alınmıştır.
- E) Dönemin sanatçıları yazdıkları romanlarda kişiliklerini gizlemişlerdir.

12. *Şiir ve İnşa* adlı makalesinde divan edebiyatını eleştirirken *Harabat* adlı şiir antolojisinin ön sözünde yine bu edebiyata bu kez övgüler dizen ----, bu çelişkili tavrı nedeniyle çok tartışılmış bir Tanzimat sanatçısıdır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdaki sanatçılardan hangisinin getirilmesi uygundur?

- A) Namık Kemal
- B) Şinasi
- C) Ziya Paşa
- D) Ahmet Mithat Efendi
- E) Ahmet Vefik Paşa

13. Recaizade Mahmut Ekrem, *Servet-i Fünun* dergisinin başına *Tevfik Fikret*'i getirerek "Edebiyat-ı

I II
gisinin başına *Tevfik Fikret*'i getirerek "Edebiyat-ı
III IV

Cedide" akımını hazırlar. Yeni Türk edebiyatı bilgileriyle kurallarını ortaya koymakla kalmaz; sanatı, toplumu eğitmenin aracı olarak görür.

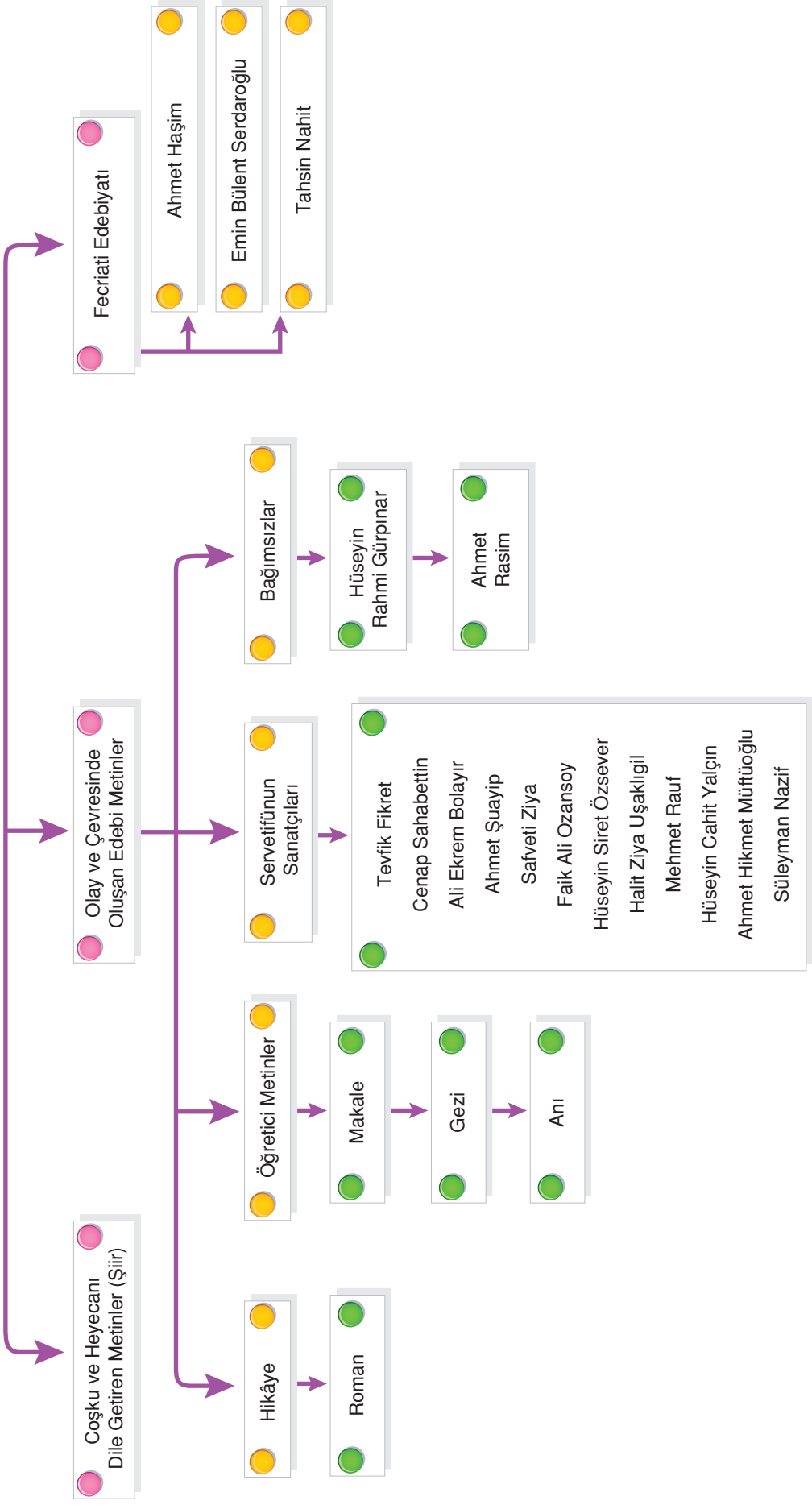
V

Bu parçada numaralanmış bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

AKILLI HARİTAM

SERVETİFÜNUN EDEBİYATI (EDEBİYATÇI EDEBİ)

1) Genel Özellikler

Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatının ikinci aşaması Servetifünun (Edebiyatıcedide) dönemidir.

Servetifünun (Yeni Edebiyat) sanatçılarının özelliklerini belirleyen koşullar Tanzimatçılarınkinden oldukça ayrıdır.

1896 – 1902 yıllarını kapsayan bu dönem sanatçılarının gördükleri eğitim de farklıdır. Tanzimatçıların öğrenimleri özel öğretmenlerin yardımıyla ya da “kalem”lerde olurdu. Servetifünun şair ve yazarları ise Galatasaray Sultanisi ile Bahriye, Tıbbiye ve Mülkiye gibi o çağın en iyi eğitim ve öğretim ocaklarında yetişirler. Batı dillerini ve edebiyatlarını buralarda öğrenirler. Bundan dolayı, bu genç kuşak Batı’yı daha yakından izleyip tanır.

Tanzimat edebiyatının ikinci aşamasında (1860–1895) baskı (istibdat) yönetimi sürer. Bu durum genç kuşağı derinden etkiler. Servetifünun yazarları çocukluk ve gençlik yıllarını imparatorluğun yıkılışının acısını içlerinde duyarak yaşarlar. İçerideki baskının yanında dış baskılar da artar. “**Yıldız**”a, saraya karşı oluşup gelişen hoşnutsuzluk yüzünden, devlet idaresi gittikçe sertleşir. Haksızlıklara ve yolsuzluklara açıkça tepki gösteremeyen genç şair ve yazarların yapıtlarında, bundan ötürü hastalıklı, üzüntülü bir hava görülür. Bu bunaltıcı, karamsar hava Avrupa’nın düşünce ve sanat ortamı ile yaşamındaki özgürlüklere duyulan özlemi artırır.

Bu yıllarda yayımlanan **dergi sayısı çoğalır**. Gazeteler gitgide yerini dergilere bırakır. Dergilerde çoğunlukla **bilim, teknik ve sağlık** konularıyla ilgili yazılar yer alır. Muallim Naci’nin çıkardığı **Malûmat** ile Ahmet İhsan’ın kurduğu **Servetifünun** en ünlü dergilerdir. Recaiâde Ekrem’in öğrencilerinden bir genç şairin “Uyak göz için değil, kulak içindir.” anlayışıyla yazdığı bir şiire, eski anlayışa bağlı olanlar Malûmat’ta şiddetle karşı çıkarlar. Başta Recaiâde Ekrem olmak üzere, yeni şiiri tutanlar ise Servetifünun çevresinde toplanıp kendilerini savunurlar. Böylece, dergilerin tutumuyla birlikte içeriği de değişir. Servetifünun edebiyatı, “bir uyak sorunundan, bir dergi rekabetinden doğar.”

Servetifünun dergisinin başyazarlığına –Recaiâde Ekrem’in isteğiyle– 1896’da **Tevfik Fikret** getirilir. Ahmet Hikmet, Celâl Sahir, **Mehmet Rauf**, Süleyman Nazif, **Hüseyin Cahit**, **Cenap Şahabettin**, **Halit Ziya Uşaklıgil** gibi genç yetenekler de dergi çevresinde toplanır. Bu zengin ve güçlü kadro edebiyat alanında birçok yeniliğin öncülüğünü yapar.

Hüseyin Cahit’in *Edebiyat ve Hukuk* adlı bir çevirisi bahane edilerek dergi 1901’de süresiz olarak kapatılır. Derginin şair ve yazarları bundan sonra kendi yollarında ürün vermeyi sürdürürler.

Servetifünun edebiyatçıları “sanat için sanat” anlayışıyla yazdılar. Yapıtların dil ve biçim yapılarına birçok yenilikler getirdiler. Aile içi kişisel sorunlar ile aşk ve doğa gibi temaları işlediler. Nesirde gerçekçilik ile doğalcılığı (realizm ile natüralizmin), şiirde parnasizm ile sembolizmin etkisinde kaldılar. Karamsar duygular ile hayal kırıklıkları yanında, bir türlü gerçekleşmeyen cılız umutları dile getirdiler. Yeni türlerde başarılı ürünler ortaya koydular.

COŞKU VE HEYECANI DİLE GETİREN METİNLER

1. Batı edebiyatı, özellikle de Fransız şiiri örnek alınmıştır.
2. “Sanat sanat içindir.” ilkesiyle ürünler verilmiştir.
3. Şiirlerde **beyit anlayışı** kırılmış anlamın beyit sonunda tamamlanması zorunluluğu duyulmamıştır. Cümle egemenliği yaratılarak konu bütünlüğü sağlanmıştır.
4. Divan edebiyatı nazım biçimleri bırakılmış, Fransız nazım biçimleri sone, terza-rima kullanılmıştır. **Müstezat** nazım biçimi geliştirilerek **serbest müstezat** biçiminde kullanılmıştır.
5. Aruz ölçüsü kullanılmış ancak aruza uydurmak için Türkçe sözcükler ve Türkçenin cümle yapısı bozulmamıştır.
6. “**Uyak göz için değil, kulak için**” görüşüne uygun kullanılmış, yakın sesler ve eklerle ses uyumu yaratılmıştır. **Parnasizmin** de etkisiyle ritm, ses ve ahenge önem verilmiştir.
7. Güzellik yalın sözde değil, mecazlı ve sanatlı söyleyişte aranmış. Arapça, Farsça hatta Fransızca sözcük ve tamlamalara yer verilmiştir. Böylece kapalı bir anlatım ortaya çıkmıştır.
8. Her şey şiirin konusu içinde yer almıştır. Dönemin baskısı nedeniyle **toplumsal konuların dışında aşk, doğa, güzellik, aile gibi** bireysel konular işlenmiştir.

9. Bu dönem sanatçıları **parnasizm** ve **sembolizm** akımlarından etkilenmiştir. Romantik ve simgecidirler. Duygu ve hayal ön plandadır. Lirizm yoğundur.
10. Şiirde "ah, of, oh..." ünlemleri bu dönemin üzüntü ve karamsarlığını anlatmada sıkça kullanılmıştır.
11. Şiirde gözlemci anlayışın etkisiyle betimlemeye önem verilir, **sözcüklerle tablo oluşturma** anlayışı yaygınlaşır.
12. **Mensur şiirin** ilk örneklerini de bu dönemde Halit Ziya verir, onu Mehmet Rauf izler.
13. Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin ve Süleyman Nazif dönemin önemli şairleridir.

Aşağıdaki boşlukları uygun biçimde tamamlayınız.

1. İçinde buldukları koşullar nedeniyle Tanzimatçılar konulara Servetifünun sanatçıları konulara yönelmiştir.
2. Servetifünun sanatçıları dışındaki her konuyu şiirde ele aldılar.
3. Servetifünun sanatçıları aşk temasını bakış açısıyla işlediler.
4. Bu dönemin koşulları sanatçıların yaşamla ilgilenmelerine izin vermediği için sanatçılar yaşamını içten duygularla işlediler.
5. Servetifünun sanatçıları içinde buldukları baskıcı koşullardan dolayı uzaklaşmış, ve sığınmışlardır.

Servetifünun Dönemi'nde denenen ya da kullanılan nazım biçimleri şunlardır:

Sone

1. İtalyan edebiyatından Fransız edebiyatına, oradan da Türk edebiyatına geçmiş bir nazım biçimidir.
2. Lirik konular işlenir.
3. On dört dizeden oluşur. Dizeler, iki dörtlük, iki üçlük biçiminde kümelenir.
4. Sone, "abba, abba, ccd, eed ya da abba, cddc, eff, egg" biçiminde uyaklanır.
5. Dörtlükler hazırlık kuruluşundadır; amaç, üçlüklerde söylenir:

Şu vakitsiz giden yaz, erken inen akşamda,
Kapanmış pazarlara daynarak başını,
Dinle solgun bahçenin kalbe anlattığını,
Ağacın yaprak yaprak, havuzun damla damla.
(.....)

Ürperen vücudunu yavaşça koluma ver
Gözlerinde okunan bütün hüznü eylülün
Karanlıktan, geceden ölümden korkan gördüm

(Z.O. Saba)

Terzarıma

Bu nazım biçimi Servetifünun şiirinde deneme aşamasını geçmemiştir. Bu nazım biçimi üç dizeli bentlerden oluşur; en sonda tek bir dize bulunur. Uyaklaması aba – bcb – cdc, ded – e biçimindedir. Bu tür uyağa “örüşük” uyak denir.

Anıyordum baharı; çırpınarak
Düştü bir gölge şey avuçlarıma;
Baktım: ölmüş, zavallı bir yaprak...

(...)

Şöyle çehren bu kadar ölüm, sarı mı?

(A. C. Yöntem)

Triyole

İngiliz edebiyatında kullanılan nazım biçimidir. Baştaki iki dizelik bölümden sonra dörder dizelik bentler gelir. İlk iki dizenin uyağı farklıdır. Öteki bentlerin ilk üç dizesi kendi arasında uyaklıdır. Baştaki iki dizelik bölümün birinci dizesi, ikinci bendin sonunda, ikinci dizesi de üçüncü bendin sonunda yinelenir:

“AB – cccA – dddB”

Serbest Müstezat

Divan şiirinde uzun ve kısa, dizelerin düzenli olarak arka arkaya geldiği nazım biçimidir. Kısa dizelere “ziyade” denir. Uzun dizeler kendi aralarında kısa dizeler de kendi aralarında gazel gibi uyaklanır.

_____ A
_____ a
_____ A
_____ a
_____ B
_____ b
_____ A
_____ a

biçiminde uyaklanır.

Müstezat nazım biçiminde uzun dizeler mef’ülü, mefâ’ilü, mefâ’ilü, fa’lün kalıbıyla yazılır kısa dizeler ilk bölümle son bölümün birleştirilmesiyle mef’ülü, fa’ülün kalıbıyla yazılır.

Serbest müstezatta, müstezatın düzenli biçimi bozularak şiir sanatçının istediği biçime sokulmuştur. Serbest müstezat serbest şiire geçişi hazırlamıştır.

1. Servetifünun edebiyatında, Tevfik Fikret, divan edebiyatı klasik müstezat biçimini, “serbest müstezat” biçimine dönüştürmüştür. Uyak düzeni, şairin isteğine bağlıdır.
2. Uzun kısa dizelerin sıralanışındaki düzen serbestleştirilmiştir.
3. Parça güzelliğine değil, bütün güzelliğine önem verilmiştir.
4. Dizeler arasında noktalama işaretleri kullanılarak şiir düzyazıya yaklaştırılmıştır.

Baban diyor ki: Meserret çocukların, yalnız çocukların payıdır! Ey güzel çocuk dinle;

Fakat sevincinle

Neler düşündürüyorsun, bilir misin?.. Babasız (...)

(T. Fikret, Haluk’un Bayramı)

Balad

1. Eski Fransız şiirinde görülen, acılı aşk öykülerini anlatan lirik manzumelerdir.
2. Üç bentten ve bir tek dizeden oluşur.
3. Günümüzde, daha çok "halk şarkıları" anlamında kullanılır.

Mensur Şiir

1. 19. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'da doğmuştur. Şinasi'nin Fransız edebiyatından yaptığı çeviriler, mensur şiirin ilk örnekleridir. **Halit Ziya'nın "Mensur Şiir", "Mezardan Sesler"**; Mehmet Rauf'un "Siyah İnciler"i, Yakup Kadri'nin, "**Okun Ucundan, Erenlerin Bağından**" adlı yapıtları Türk edebiyatında mensur şiir türünden ürünlerdir.
2. Ölçü ve uyağa başvurulmaz.
3. Duygu ve hayallerin düzyazı biçimiyle şiirsel anlatılmasıdır.
4. Bu yazılarda iç ahenk önemlidir.
5. Servetifünuncular tarafından kullanılmış, fazla yaygınlaşmamıştır.

Etkinlik 11

Mensur şiir edebi türlerden en çok hangi türe yakındır?

Etkinlik 12

Aşağıdakilerden doğru ve yanlış olanları belirleyiniz.

- 1) Mensur şiir Türk edebiyatına Fransız edebiyatından geçmiştir.
- 2) Türk şairleri mensur şiiri Şinasi'nin çevirileriyle tanımıştır.
- 3) Recaizade Mahmut Ekrem güncel olayları, mensur şiire benzer parçalarla anlatmıştır.
- 4) Namık Kemal yoğun duygusal yaratımlarında mensur şiiri kullanmıştır.
- 5) Mensur şiirin Batı edebiyatındaki benzerlerine uygun ilk örneğini Halit Ziya Uşaklıgil vermiştir.
- 6) Mensur şiir, şiirden çok düzyazıya yakın bir anlatıdır.
- 7) Mensur şiir şairane söyleyişle düzyazı yazmaktır.
- 8) Mensur şiirde ölçü uyak, nazım birimi gibi şiire özgü öğeler yoktur.
- 9) Halit Ziya'dan sonra Tevfik Fikret de mensur şiirler yazmıştır
- 10) Mehmet Rauf "Siyah İnceler" adlı eserini mensur şiir tarzında yazmıştır.

Serbest Nazım

1. Ölçsüz ve uyaksız yazılan, belli kurallara bağlı olmayan şiiirlerdir.
2. Edebiyatımızda serbest şiire geçiş üç aşamada olmuştur. Birincisi, ölçülü ve uyaklı **“serbest müstezat”** biçimi; ikincisi, **ölçsüz, ama uyaklı serbest şiir**; üçüncüsü **ölçsüz ve uyaksız serbest şiir**.
3. Türk edebiyatında serbest nazım, Cumhuriyet'ten sonra gelişmiştir.

Ağlasam sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz
Gözyaşlarıma, ellerinizle?
Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel
Kelimelerince kifayetsiz olduğunu
Bu derde düşmeden önce
Bir yer var biliyorum;
Her şeyi söylemek mümkün;
Epeyce yaklaşmışım duyuyorum
Anlatamıyorum

(Orhan Veli)

Etkinlik 13

Aşağıdaki boşlukları uygun biçimde tamamlayınız.

1. 1896'da Recaizade Mahmut Ekrem'in çabalarıyla başyazarlığına getirildiği Servetifünun çevresinde toplanan oluşturduğu bir edebiyattır.
2. Bu edebiyatın şiirini yöneten, roman ve öyküsünü yöneten de dir.
3. Bu dönemde resim altına şiir yazma geleneği oluşmuş bu şiirleri en çok bir ressam olan yazmıştır.
4. Tanzimat Dönemi'nde, Recaizade Ekrem'le arasında tartışmaya neden olan uyak göz için mi kulak için mi tartışması gençlerin anlayışına uymasıyla sona ermiştir.
5. Aruz ölçüsünün kullanılması sürdürülürken aruzda yapılan aruzun yapısını bozmasına için verilmemiştir.
6. Bu dönemde en çok kullanılan nazım biçimi divan edebiyatındaki nazım biçiminden geliştirilen tır.
7. Bu dönemde divan edebiyatının birimi kırılarak şiir yaklaştırılmıştır.
8. Bu dönemde Batı edebiyatından alınan ve nazım biçimleri denenmiş ve kullanılmıştır.
9. Servetifünun şiiri akımının etkisinde kalmıştır.

OLAY ÇEVRESİNDE OLUŞAN EDEBİ METİNLER**SERVETİFÜNUN'DA ÖYKÜ VE ROMAN**

1. Tanzimat Dönemi'ndeki öykü ve romanın kusurları bu dönemde giderilmiş, bu türün gelişmiş, güzel örnekleri verilmiştir.
2. Realizm ve natüralizmin etkisinde kalınmıştır.
3. Sanatçılar, yapıtlarında kendi kişiliklerini gizlemişlerdir.
4. Gereksiz ve uzun cümlelerden, betimlemelerden kaçınılmış, olayın akışı gereksiz bilgilerle durdurulmamıştır. Böylece anlatım tekniğinde başarı sağlanmıştır.
5. Ağır ve sanatlı bir dil kullanılmıştır. Öykünün dili romana göre daha yalındır. Özellikle betimlemelerde dil ağırlaşmıştır. Karşılıklı konuşmalar betimlemelere göre daha yalındır.
6. Öykü ve romandaki kişiler günlük yaşamdan ve çevreden alınmıştır. Olaylar İstanbul'da geçmektedir.
7. Halit Ziya Uşaklıgil ve Mehmet Rauf bu dönemde en önemli iki romancıdır.

Etkinlik 14**A) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun biçimde tamamlayınız.**

1. Hikâyenin ilk örneklerini Dönemi'nde teknik bakımından olgun örnekleriniyse Dönemi'nde görüyoruz.
2. gerçek ya da gerçeğe yakın bir olayı kurgulayarak aktarır.
3. Hikâye temel ögesi olay olan bağlı bir edebi türdür.
4. Bir oturumda okunabilmesi, basit sayılabilecek bir örgüsüne sahip olması, sayıda kahramana yer vermesi bakımından romandan ayrılır.
5. Batı edebiyatında hikâyeye geçiş Boccaccio'nun yazdığı hikâyesiyle gerçekleştirmiştir. Türk edebiyatında bu geçiş Hikâyeleriyle olmuştur.

B) Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

- 1) Servetifünun romancıları kadını Osmanlı toplumundaki konumundan çıkararak modern rollerle donattı.
- 2) Servetifünun sanatçıları şiirde olduğu gibi romanda da duyulmamış alışılmamış sözcük ve tamlamalar kullandılar.
- 3) Servetifünun'un önde gelen romancıları Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf ve Hüseyin Cahit Yalçın'dır.
- 4) Servetifünun romancıları toplumu büyüteç altına almış, Türk toplumunun her kesiminden kahramanlara yer vermiştir.
- 5) Halit Ziya Uşaklıgil romanın anlatımına ve cümle yapısına alışılmışın dışında bir işlerlik kazandırmıştır.
- 6) Servetifünun romancıları güzel ve anlatmaya değer her konuya romanda yer vermiştir.
- 7) Servetifünun romanını büyük ölçüde Halit Ziya Uşaklıgil yönlendirmiştir.
- 8) Servetifünun romancıları sonraki dönemlerde kendi dillerini ağır bularak yalınlaştırma gereği duymuşlardır.
- 9) Batılı roman ve hikâye tekniğine uygun, olgun örneklerle ilk kez Halit Ziya'da rastlıyoruz.
- 10) Servetifünun romanında olaylar genellikle kötü bir sonla bitirilir.

C) Aşağıdaki mensur şiirlerle bu şiirlerin yazarlarını eşleştiriniz.

(Yazarın başındaki harfi eserin sonundaki kutucuğa yazınız.)

Eser	
1	Mensur Şiirler
2	Mezardan Sesler
3	Siyah İnciler
4	Erenlerin Bağından

Yazar	
a	Halit Ziya Uşaklıgil
b	Mehmet Rauf
c	Yakup Kadir

ÖĞRENMEYE YÖNELİK EDEBİ METİNLER

SERVETİFÜNUNDA ELEŞTİRİ VE GAZETECİLİK

1. O dönem yapıtlarını tanıtmak amacıyla eleştiriler yapılmıştır.
2. Eleştirilerde öznellikten kaçınılmıştır.
3. Tanzimat Dönemi gazeteciliği bu dönemde dergilerle işlevini sürdürmüştür.
4. Dergicilik teknik bakımdan gelişmiştir.
5. Bu dönemde yirmiye yakın dergi çıkarılmıştır. Sabah, İkdam, Tarık, Terakki, Malumat, Tercüman-ı Hakikat, Mektep bunlardan kimileridir.

MAKALE

Bu dönemin siyasi özelliği nedeniyle sınırlı konuları işleyen çok ilgi çekmeyen bir tür olarak kalmıştır. Yazılan makaleler de genellikle sanatsal içeriklidir.

GEZİ YAZISI

Bu dönemde Cenap Şehabettin gezi türünün güzel örneklerini vermiştir. "Hac Yolunda" bu örneklerin en önemlisidir.

ANI (HATIRA)

Bu tür, edebiyatımızda Tanzimat'tan önce de vardır. Ancak Batılı anlamda ilk örneklerini Servetifinun'da görüyoruz. Halit Ziya'nın yaşamının önemli bir bölümünü yazdığı "**Kırk Yıl**" saraydaki tanıklıklarını anlattığı "**Saray ve Ötesi**" Ahmet İhsan'ın "Matbuat Hatıralarım" Hüseyin Cahit'in "**Edebiyat Anıları**" ve "**Siyasi Anılarım**" adlı eserleri anı türünün örnekleridir.

A) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun biçimde tamamlayınız.

1. Ahmet İhsan adlı gezi yazısında özellikle Paris ve Viyana izlenimlerini yazmıştır.
2. Servetifünun Dönemi'nin iki büyük şairinden biri olan gezi türünde de önemli örnekler vermiştir.
3. Cenap Şahabettin'in gezi türünde yazdığı ilk eseri adlı eseridir. Bu eserinde görevli olarak gittiği ve yolculuğundaki gözlem ve izlenimlerini anlatmıştır.
4. Avrupa Mektupları adlı gezi yazılarında gazetesi için yaptığı Avrupa izlenim ve gözlemlerini anlatmıştır.
5. Cenap Şahabettin gezi yazılarında da bir dil kullanmıştır.
6. Servetifünun Dönemi'nde makale dönemin özelliğinden dolayı çekmemiş, sınırlı konulardan daha çok sanat, konularında makale yazılmıştır.

B) Aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

	Eser Adı	Konusu	Yazarı
1	<i>Hac Yolunda</i>		
2	<i>Afak-ı Irak</i>		
3	<i>Suriye Mektupları</i>		
4	<i>Avrupa'da Ne Gördüm</i>		
5	<i>Avrupa Mektupları</i>		

C) Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

- 1) Eleştiri türünün ilk örnekleri Servetifünun Dönemi'nde yazılmıştır.
- 2) Eleştiri türü Türk edebiyatına Batı'dan gelmiştir.
- 3) Edebi eleştirinin Servetifünun Dönemi'ndeki en önemli temsilcileri: Ahmet Şuayb, Cenap Şahabettin, Hüseyin Cahit Yalçın...
- 4) Tevfik Fikret eleştiri türünde yazı yazmamıştır.
- 5) Edebiyatımızda eski-yeni tartışması ikinci kuşak Tanzimatçılarla başlamıştır.
- 6) Eski-yeni tartışması eleştiri türüne hep zarar vermiştir.
- 7) Servetifünun Dönemi eleştiri yazarları eleştirilerinde daha çok kendilerini doğru anlatma çabası içindedirler.
- 8) Tanzimat Dönemi'nde eleştiri türü daha çok divan edebiyatının olumsuzlarını dile getirmeye çalışmıştır.
- 9) Servetifünun eleştirmenleri kendi edebi anlayışlarını da eleştirerek, objektif olmaya çalışmışlardır.
- 10) Servetifünun topluluğunda Ali Ekrem Bolayır'ın topluluğunun şiir anlayışını eleştirmesi Servetifünun'dan ilk kopuşlara neden olmuştur.

Örnek

Divan edebiyatı ile Servetifünun edebiyatının ortak özelliğini belirten yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Arap ve Fars edebiyatlarından alınan kaside, kıta, mesnevi gibi nazım biçimleri kullanılmıştır.
- B) Dil, yabancı sözcükler ve yabancı dil kurallarıyla yüklüdür.
- C) Konu ile ölçü arasında bir uyum olmasına özen gösterilmiştir.
- D) Uyağın göz için değil, kulak için olduğu görüşü egemendir.
- E) Beyit, başlı başına bir bütün sayılmış ve düşünceleri anlatan cümleler bir beyit içinde tamamlanmıştır.

1994- ÖYS

Çözüm

Hem divan edebiyatında hem de Servetifünun edebiyatında dil, yabancı sözcükler ve dil kurallarıyla yüklüdür.

YANIT B

SERVETİFÜNUN SANATÇILARI

Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin, Hüseyin Suat, Ali Ekrem Balayır, Faik Ali, Süleyman Nazif, Halit Ziya, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Hikmet, Saffeti Ziya, Hüseyin Siret, Süleyman Nesip, Ahmet Reşit...

TEVFİK FİKRET (1867 - 1915)

1. Gençlik döneminde divan edebiyatının etkisi altında şiirler yazan Tevfik Fikret, Servetifünun Döneminde çocuk, aile, bireysel duyarlıklar gibi konular üzerinde durmuştur. "*Balıkçılar, Ramazan Sadakası, Hasta Çocuk*" şiirleri bu özelliktedir.
2. Tevfik Fikret'e edebiyatımızdaki asıl yerini kazandıran dönem ise Servetifünun'un kapatılmasından sonra "yenilikçi, toplumcu, laik" bir anlayışla ürünler verdiği dönemdir. Bu dönem şiirlerinde, "özgürlük, insanlık, yurt ve ulus sevgisi, Batı uygarlığı, ilerleme özlemi" geniş yer tutar: "*Sabah Olursa, Tarih-i Kadim, Millet Şarkısı, Rübabın Cevabı, Han-ı Yağma...*"
3. Tevfik Fikret, Türkçeyi aruza büyük bir ustalıkla uyarlamış, nazmı nesre yaklaştırmış, şiirin biçiminde ve söylenişinde yenilikler yapmıştır.
4. Divan edebiyatıyla şiirin bağıını koparmış, müstezat nazım biçimini geliştirerek "serbest, müstezat" nazım biçimini kullanmıştır. Sone nazım biçimini de ilk kez Tevfik Fikret kullanmıştır.
5. Tevfik Fikret'te parnasizmin etkisi görülür. Bu nedenle sese, ritme ve tablolaştırmaya önem verir. Sanatçı biçim bakımından parnasizme, duyuş bakımından romantizme yakın bulunmuştur.
6. Baskıya, zulme karşı çıkan, "hak bellediği yola yalnız giden" Tevfik Fikret, düşünceleriyle ve örnek kişiliğiyle etkisi günümüze kadar süren büyük bir sanatçıdır.

Yapıtları :

Şiir: *Rübab-ı Şikeste* (1900), *Haluk'un Defteri*, (1911) *Rübab'ın Cevabı* (1911), *Tarih-i Kadim* (öğretici şiirler) *Şermin* (1914) (hece ölçüsüyle yazdığı çocuk şiirleri)

Manzum Hikâye: *Balıkçılar, Hasta Çocuk, Nesrin, Ramazan Sadakası, Verin Zavallılara.*

Örnek

- I. Nazmı, nesre yaklaştırmış.
- II. Konuşma diline yakın bir şiir dil kullanmaya çalışmış.
- III. Türkçeyi aruza ustalıklı uygulamış, çocuklar için yazdığı şiirlerinde hece ölçüsünü kullanmış.

Numaralanmış cümlelerle verilen özellikler aşağıda sanatçılarımızdan hangisine aittir?

- A) Cenap Şahabettin B) Mehmet Akif Ersoy C) Ahmet Haşım
D) Tefvik Fikret E) Mehmet Emin Yurdakul

CENAP ŞAHABETTİN (1870 - 1934)

1. "Edebiyatta güzellikten başka gaye tanımam." görüşünü ve "dilini yalınlaşmasına karşı" olan tutumunu yaşamının sonuna kadar sürdürerek Servetifünun anlayışına bağlı kalmış bir sanatçıdır.
2. Cenap Şahabettin, pamasist ve sembolist anlayışla yazdığı şiirleriyle tanınmış, şiirlerinde yeni mecazlar ve özgün semboller kullanmıştır. "Saat-i semen fam", "nay-i zümrüt" gibi alışılmadık dîşında mecaz ve söyleyişlere yer vermiştir.
3. Şiirlerinde sözcüklerin müziksel uyumuna önem vermiş, özellikle "Elhan-ı Şita, Yakazat-ı Leyliye" adlı şiirlerinde gerek sözcük seçimine gerekse ses uyumuna örnek gösterilecek bir yol izlemiştir.
4. Düzyazı türlerinde de yapıtları bulunan Cenap Şahabettin'in dili ağırdır. Şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmıştır.

Yapıtları :

Şiir: Cenap Şahabettin'in şiirleri ölümünden sonra *Tamat* adıyla kitaplaştırılmıştır.

Gezi: *Hac Yolunda, Avrupa Mektupları, Suriye Mektupları*

Makale: *Evrak-ı Eyyam, Nesr-i Harp, Nesr-i Sulh*

Özdeyiş kitabı: *Tiryaki Sözlere*

Tiyatro: *Körebeye, Yalan, Küçük Beyler*

Örnek

Asıl mesleği doktordur. Aşk ve doğa şiirleriyle sembolizmin ölkemizdeki öncüsüdür. "Sone"yi ilk kullanan sanatçımızdır. Ağır, süslü bir dili vardır. Sadeleşmenin ve Türkçülük akımının karşısında yer almıştır. *Hac Yolunda, Avrupa Mektupları* adlı gezi yazıları vardır.

Bu parçada kendinden söz edilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ahmet Rasim B) Tefvik Fikret C) Halit Ziya Uşaklıgil
D) Cenap Şahabettin E) Mehmet Rauf

ALİ EKREM BOLAYIR (1867 - 1937)

İstanbul'da doğdu. Fatih Askeri Rüştiyesi'nde okudu. Namık Kemal'in oğludur.

1896'da katıldığı Servetifünun topluluğunda bireysel duygularla dolu şiirleriyle, ilhamını 1897 Yunan Savaşı'ndan aldığı *Vasiyet* şiiriyle tanınan Ali Ekrem, 1908'den sonra toplumsal konular, gündelik yaşam sahneleri üzerinde de durdu, Çanakkale ve Kurtuluş Savaşları sırasında milli

şiiirler de yazdı, hece ölçüsünü denedi. Edebiyat ve tarih konularına ilişkin araştırmalarla tiyatro türünde de bazı eserler bıraktı.

Yapıtları:

Şiir: *Ruh-i Kemal, Zilâl-i İlham, Çocuk Şiirleri, Ordunun Defteri* (nazım, nesir karışık) *Şiir Demeti, Vicdan Alevleri*

AHMET ŞUAYİP (1876 - 1910)

İstanbul'da doğdu. Hukuk öğrenimi gördü.

Servetifünun Dönemi'nin eleştiri alanında en önemli yazarıdır. Sosyal bilimler ve edebiyat alanında sistemli araştırma ve eleştirileriyle öne çıkmıştır. Hippolyte Taine ve Gustave Flaubert üzerine araştırma ve tanıtma yazıları döneme ışık tutmuştur.

Yapıtları:

Eleştiri: *Hayat ve Kitaplar, Esrar-ı Matbuat*

SAFVETİ ZİYA (1875 - 1939.)

Servetifünun romancılarındandır. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi.

1896'da yayımlanmaya başlayan hikâyeleriyle Servetifünunculara katılan Safveti Ziya, konusunu sosyete yaşamından alan *Salon Köşelerinde* romanı ve yine Beyoğlu eğlence alemlerine dalan, müsrif gençler üzerine yazdığı *Haralambos Cankiyadis* komedisi ile tanındı. *Bir Safha-i Kalb, Hanım Mektupları, Kadın Ruhü, Silinmiş Çehreler, Beliren Semâlar* hikaye kitaplarıdır.

FAİK ALİ OZANSOY (1871 - 1950)

Servetifünuncuların arasına henüz Mülkiye'de öğrenci iken "Kehkeşana Karşı" şiiriyle katılan, bir ara Fecriâtî topluluğuna da (1909) başkanlık eden Faik Âli, Servetifünun estetiğine uygun, hayranı olduğu Hâmid kadar Fikret'in de etkisinde, kadın - aşk - doğa konularında duygu ve hayale geniş yer veren şiirler yazdı. 1908'den sonra Servetifünun karamsarlığından sıyrıldığı, yaşadığı çağla ilgili şiirler de yazdığı görülür.

Yapıtları:

Şiir: *Fani Teselliler* (1900), *Mithat Paşa* (1911), *Temâsil* (Timsaller, Semboller 1912), *Elhân-ı Vatan* (Vatan Ezgileri, 1915)

Aruzla manzum oyunları: *Payitahtın Kapısında* (1918), *Nedim ve Lâle Devri* (1950, 1969)

HÜSEYİN SİRET ÖZSEVER (1872 - 1959)

Sanatçı, şiir yazmaya on yedi yaşında başlar. Mektep dergisinde yayımlanan bir şiiri, Tevfik Fikret'le tanışıp dost olmasını sağlar. Şiirlerinde Tevfik Fikret'in etkisi vardır. Fikret'in etkisiyle nazım tekniğine ve söyleyişe büyük önem verir. Şiirlerinde aruzun yanında hece ölçüsünü de kullanır. Hüzün bıkkınlık, karamsarlık onun şiirlerinin genel özelliğidir. Bu bakımdan Fransız şairi Charles Baudelaire'e çok benzer.

Eserleri:

Şiir: *Leyâl-i Girizân, Bağbozumu, Kıvılcımlı Kül*

HALİT ZİYA UŞAKLIGİL (1866 - 1945)

1. Batılı ölçülere uyan, realist hikâye ve romancılığımızın ilk büyük temsilcisidir. Teknik bakımdan kusurlu ve realist bütünlükten yoksun Tanzimat romancılığı, Halit Ziya ile kusurlarından arınmıştır.
2. Halit Ziya'nın yapıtlarında, alışılmışın dışında, Fransızca cümleleri andıran değişik bir söz dizimi görülür.
3. Romanlarında zengin çevrelerin ve aydınların, hikâyelerinde ise halktan sayılabilecek kişilerin yaşamını konu olarak işler.
4. Ölümünden önceki yıllarda, yapıtlarından bir bölümünün dilini yalınlaştırarak başlangıçta karşı çıktığı dilde yalınlaştırma akımına uymak zorunda kalmıştır.

Yapıtları :

Roman: *Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu, Nemide, Sefile, Kırık Hayatlar, Bir Ölü'nün Defteri, Ferdi ve Şürekası*

Öykü: *Bir Yazın Tarihi, Solgun Demet, Hepsinden Acı, Onu Beklerken, Aşka Dair, Kadın Pençesi, İzmir Hikâyeleri, Küçük Fıkralar* (3. cilt)

Şiir: *Mensur Şiir, Mezardan Sesler* (mensur şiirler)

Tiyatro: *Fürüzan, Kâbus, Fare*

Anı: *Kırk Yıl, Saray ve Ötesi, Acı Bir Hikâye,*

Deneme: *Sanata Dair*

Örnek

"---; romanında, bütün olayları, kişileri, doğayı hep Ahmet Cemil'in gözüyle anlattığına göre *Mai ve Siyah*, romantik bir tipin gerçekçi bir çizimidir diyebiliriz. Dilekleriyle gücünü iyi hesaplayamayan bir çeşit şehir Don Koşit'unun hayatı."

Bu parçanın başına aşağıdakilerden hangisinin getirilmesi uygun olur?

- A) Mehmet Rauf B) Yakup Kadri C) Hüseyin Rahmi
D) Halit Ziya E) Recaizade Ekrem

MEHMET RAUF (1875 - 1931)

1. Halit Ziya'nın etkisinde kalmış, edebiyatımızdaki ününü ilk psikolojik roman olarak kabul edilen *Eylül* romanı ile kazanmış bir sanatçıdır. Öteki yapıtlarında aynı başarıyı elde edememiştir. Dili döneminin sanatçılarına göre daha duru, akıcı ve anlaşılırdır.
2. Mensur şiir (düz yazı biçiminde şiir) türünün ilk örneklerini vererek bu türün yayılıp tanınmasını sağlamıştır.

Yapıtları :

Roman: *Eylül, Ferda-yı Garam, Genç Kız Kalbi, Karanfil ve Yasemin, Böğürtlen, Son Yıldız*

Öykü: *İntizar, Âşıkane, Bir Aşkın Tarihi, Kadın İsterse*

Tiyatro: *Pençe, Cidal, Sansar*

Şiir: *Siyah İnciler* (mensur şiir)

HÜSEYİN CAHİT YALÇIN (1874 - 1957)

1. Gözleme dayalı, realist hikâye ve romanları yanında gazeteciliği ile tanınmış bir yazardır.
2. Servetifünun Döneminden sonra yazdığı yapıtlarda süsten ve özentiden uzak, özlü ve etkileyici bir anlatımı vardır.
3. Fransızcadan çevirip Servetifünun'da yayımladığı *Edebiyat ve Hukuk* makalesi nedeniyle dergi kapatılmış ve topluluk dağılmıştır.

Yapıtları:**Roman:** *Nadide, Hayal İçinde***Öykü:** *Hayat-ı Muhayyel, Hayat-ı Hakikiye Sahneleri, Niçin Aldatırlarmış***Eleştiri:** *Kavgalarım***Anı:** *Siyasal Anılar, Edebi Hatıralar, Malta Adası'nda***AHMET HİKMET MÜFTÜOĞLU (1870 - 1920)**

1. Servetifünun hikâyecilerinden olan yazar, daha sonra milli edebiyat anlayışını benimsemiştir.
2. Türkçülük görüşünü yaşamının merkezine koyan bir yazardır.
3. *Hârîstan ve Gülîstan* adlı eserini (hikâye) Servetifünun Döneminde, *Çağlayanlar* (hikâye) ve *Gönül Hanım* (roman) adlı eserlerini ise Milli Edebiyat Dönemi'nde yazmıştır.
4. Servetifünun Dönemi'ne ilişkin *Hârîstan ve Gülîstan*'daki hikâyelerle *Çağlayanlar*'daki hikâyeler arasında, yalnız sanatın toplumsal görevi ve temalar bakımından değil, dil ve üslup bakımından da çok büyük fark vardır. Milli Edebiyat Dönemi'nde yazılan *Çağlayanlar*'da dil, konuşma diline yakındır.
5. *Gönül Hanım* romanında, Türk tarih ve uygarlığının eskiliği, büyük değeri ve pantürkizm (Türk birliği) ideali üzerinde durulmuştur.

Yapıtları:**Hikâye:** *Hârîstan ve Gülîstan* (1901, Servetifünun Döneminde)*Çağlayanlar* (1922, Milli Edebiyat Dönemi'nde)**Roman:** *Gönül Hanım* (1920'de Tasvir-i Efkâr gazetesinde tefrika edilmiş – Milli Edebiyat Dönemi'nde de de kitap olarak basılmıştır.)**SÜLEYMAN NAZİF (1870 - 1927)**

1. Vatan, millet, hürriyet konularıyla yakından ilgilenmiş, Namık Kemal'den etkilenmiş, onun geleneğini sürdürmüştür.
2. Hem Doğu Hem Batı edebiyatında yetkin bir sanatçıdır.
3. Öteki Servetifünun sanatçıları gibi aruzu kullanmıştır. Hece ölçüsüyle "**Cenk Türküsü**" adlı şiirini yazmıştır.
4. Süleyman Nazif düzyazılarında şiirden daha güçlü eserler vermiştir. Bu eserlerinden ötürü bir hitabet ustası sayılmıştır.
5. Yazar yurtseverliğin ve medenî cesaretin örneklerini vermiştir. Düşman güçlerinin İstanbul'a girmeleri üzerine yazdığı *Kara Bir Gün* adlı makale ile, Pierre Loti'yi anmak için yapılan bir törende işgal güçleri aleyhine ateşli konuşmasından sonra işgal güçlerince Malta'ya sürülmüştür. Burada iki yıl kaldıktan sonra, Milli Mücadele'nin başarı kazanması üzerine serbest bırakılarak İstanbul'a dönmüştür.
6. Süleyman Nazif'in Yapıtları şunlardır:

Yapıtları :**Şiir:** *Gizli Figanlar, Fırak-ı Irak***Şiir – Düzyazı:** *Batarya ile Ateş, Malta Geceleri***Makale:** *Çal Çoban Çal*

Örnek

Recaizade Mahmut Ekrem ve Abdülhak Hamit Tarhan'ın şiirlerinden edindikleriyle ve yeteneği sayesinde — — — —, Avrupalı Türk şiirinin 1880'den sonra atılmış sağlam temelleri üzerinde modern bir yapı kurmayı başarabilmiştir. Şekildeki titizliği bakımından parnasyenlere benzeyen şair, duyuş tarzı bakımından da şairliğin ilk safhasında, romantiklere bağlıdır. Aruzun kalıplarını müzikaliteri bakımından ilk defa değerlendiren, konuşma diline ait birçok ifade özelliklerini şiirde kullanan şair, üslubunun canlı ve özenli oluşuyla Avrupalı Türk şiirinin temsilcisidir.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Süleyman Nazif B) Tevfik Fikret C) Ali Canip Yöntem
D) Şinasi E) Hüseyin Suat Yalçın

LYS - 2013

Çözüm

Bu parçada sözü edilen biçim bakımından parnasizme, duyuş bakımından romantizme yakın olan sanatçımız Tevfik Fikret'tir.

YANIT B

SERVETİFÜNUN DÖNEMİNDE "AHMET MİTHAT GELENEĞİ"

Servetifünun Dönemi'nde yaşadığı halde bu dönemin edebi özelliklerini yapıtlarına yansıtmayan bağımsız sanatçılar da vardır.

Bu sanatçılar Tanzimat Dönemi'nde Ahmet Mithat'ın başlattığı "halk için sanat" anlayışını sürdürmüşlerdir. Servetifünun Dönemi'nde, Ahmet Mithat geleneğine bağlı, İstanbul halkının yaşam özelliklerini ve düşüncelerini yalın bir dille yapıtlarına yansıtarak geniş bir okuyucu kitlesine seslenmişlerdir. Bu yazarların en önemlileri Hüseyin Rahmi ve Ahmet Rasim'dir.

HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR (1864 - 1944)

1. Ahmet Mithat'ın "Tercüman-ı Hakikat" ve Ahmet Cevdet'in "İkdam" gazetesinde çalışmıştır.
2. Ahmet Rasim'le "Başboğaz" adlı bir dergi çıkarmış ancak dergi kapatılmıştır.
3. Servetifünun anlayışına karşı çıkmış, Ahmet Mithat geleneğini sürdürerek "halk için sanat" anlayışı doğrultusunda yazdığı romanlarıyla tanınmıştır.
4. Romanlarında realist ve natüralist etkiler görülür.
5. Eski İstanbul'un mahalle yaşamını, insanların düşüncelerini, inançlarını kendi konuşma özellikleriyle yansıtmış; boş inançları, asılsız söylentileri, alafanga yaşam özentilerini eleştirmiş, bu yolla halkı eğitmeyi amaçlamış, yapıtlarını konuşma diliyle ve yalın bir anlatımla yazmıştır.
6. Sokağı edebiyata taşıyan sanatçı sayılmıştır.
7. Ahmet Mithat, çok çeşitli türde (roman, hikâye, tiyatro, gezi yazısı, coğrafya, matematik...) ürün vermiş, okuyucuyu bilgilendirmek için olayın akışını durdurarak doğrudan bilgi aktarmıştır; Hüseyin Rahmi ise, söylemek istediklerini genellikle roman kahramanlarına söyletmiştir.

Yapıtları :

Roman: Şık, Hakka Sığındık, Mürebbiye, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Gulyabani, Şıpsevdi, Ben Deli miyim, Utanmaz Adam, Kaynanam Nasıl Kudurdu...

Öykü: Kadınlar Vaizi, Namusla Açlık Meselesi, Kâtil Buse, Melek Sanmıştım Şeytanı

Tiyatro: Hazan Bülbülü, İki Damla Yaş, Gülbahar Hanım...

AHMET RASİM (1865 - 1932)

1. Ahmet Mithat'ın yanında yetişen Ahmet Rasim, edebiyatımızda "Halkçı Muharrir" lakabıyla tanınır.
2. Ramazanlarıyla, bayramlarıyla, sokak satıcılarıyla eski İstanbul yaşamını anı ve fıkralarında konu olarak işleyen Ahmet Rasim, halkı eğitmeyi amaçlayan bir yazar olarak Ahmet Mithat geleneğini sürdürür.
3. Konuşma diliyle yazmış açık yalın akıcı bir üslup gözetmiştir.

Yapıtları :

Anı: *Gülüp Ağladıklarım, Falaka, Gecelerim Ramazan Sohbetleri, Muharrir Bu Ya*

Fıkra: *Eşkal-i Zaman*

Mektup: *Şehir Mektupları*

Biyografi: *Şair, Edip, Büyük Muharrirlerden Şinasi*

Roman: *Hamamcı Ülfet, Zavallı Necdet,*

Öykü: *Güzel Eleni, Mevl-i Dil, Numune-i Hayal, İki Günahkâr*

Etkinlik 16**Aşağıdaki boşlukları uygun biçimde tamamlayınız.**

1. Servetifünun Dönemi'nde eser vermelerine karşın bu akıma iki önemli sanatçı vardır. Bunlar Hüseyin Rahmi Gürpınar daha çok ve türünde ürünleriyle öne çıkmış, ise daha çok gazete yazısı dediğimiz söyleşi ve fıkralarıyla dikkat çekmiştir.
2., Ahmet Mithat'ın çıkardığı Tercüman-ı Hakikat gazetesinde vein "ikdam" gazetesinde yazılar yazmıştır.
3. Hüseyin Rahmi Gürpınar eserlerinde özentisi içindeki tipleri ünlü olma meraklılarını, inançlarla yaşayanları bir üslupla dile getirmiştir.
4., eski İstanbul yaşamını romanlarıyla bayramlarıyla sokak satıcılarıyla anı ve fıkralarında işleyerek geleneğini sürdürmüştür.
5. eserleriyle sokağı edebiyat taşıyan sanatçı ünvanını alırken de yazdıklarıyla "halkçı muharrir" ünvanını almıştır.

Örnek

- I. Realizm ve natüralizm akımlarının etkisi altındadırlar.
- II. Kendi kişiliklerini gizlerler.
- III. Olaylar genellikle İstanbul'a geçer.
- IV. Olay kahramanları genellikle seçkin kişilerdir.
- V. Çevre tasvirleri, eseri süslemek için değil, kahramanların kişiliklerinin oluşumunu tamamlayabilmek için yapılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi, yukarıda özellikleri verilen dönem yazarlarından birine ait değildir?

- A) *Hayal İçinde* B) *Pantomima* C) *Kırık Hayatlar*
D) *Ferdi ve Sürekâsı* E) *Genç Kız Kalbi*

Çözüm

Bu parçada sözü edilen dönem Servetifünun edebiyatıdır. *Pantomima* 'Tazminat Dönemi sanatçılarından Sami Paşazade Sezai'nin bir hikâyesidir.

YANIT B

Örnek

Romanlardaki hayalî tasvirler hep köksüz yalanlardır. İnceden inceye araştırıp soruşturmalı, tahlil etmeden hiçbir şey yazmamalı, hatta hayatta rastlanılan, az karşılaşılan olaylar bile bir eserde yer almamalıdır. Günlük hayat, hırgürle, çirkinlikle, kıskançlıklarla, aldatmalarla örülmüş bir dokumadır. İyilikler, güzellikler, erdem sayılabilecek nitelikler, birer hayalden başka bir şey değildir, roman konusu olamaz.

Bu parçada romanla ilgili olarak belirtilen düşünceler aşağıdaki yazarlardan hangisine ait olabilir?

- A) Hüseyin Rahmi Gürpınar B) Abdülhak Hamit Tarhan
C) Recaizade Mahmut Ekrem D) Ahmet Mithat Efendi
E) Sami Paşazade Sezai

LYS - 2013

Çözüm

Bu parçada realizm ve natüralizm akımlarının ilkelerine uygun eserlerden söz edilmektedir. Bu ilkelere uygun eser veren sanatçımız Hüseyin Rahmi Gürpınar'dır.

YANIT A

FECRİÂTİ EDEBİYATI (1909 - 1912)

Politikaya karşı olan bir grup genç yazar ve şair, II. Meşrutiyet Dönemi'nde bir araya gelir. Başkanlığı sırayla Fâik Ali, Fazıl Ahmet, Hamdullah Suphi ve Celâl Sâhir yürütür. Kendilerine Fecriati (geleceğin tan ağarması) adını verirler. 12 Mart 1909 tarihli Servetifünun dergisinde bir sanat topluluğunun kurulduğu duyurulur. Gençler görüşlerini ortaya koydukları bir bildiri yayımlarlar.

O dönemin koşulları içinde topluluk ancak iki üç yıl varlığını sürdürebilir. 1912 sonlarında topluluk dağılır. Toplulukta yer alan sanatçıların çoğu daha sonra milli edebiyat akımı içinde yer alır.

Topluluktan kalan en önemli belge, yayımladıkları kuruluş bildirisidir. Edebiyat tarihimizde bu, ilk örnektir.

Fecriati Topluluğunun Genel Özellikleri

1. Servetifünun edebiyatını, Türk edebiyatını Batılılaştırmada yetersiz bularak eleştirmiş ve Türk edebiyatını daha çok Batılılaştırma ve dünyaya tanıtmaya savıyla ortaya çıkmıştır.
2. "Sanat şahsi ve muhteremdir" görüşünü savunurlar ama Servetifünun edebiyatının etkisinden de kendilerini kurtaramazlar. Yeniden çıkan Servetifünun dergisinde yazmayı sürdürürler.
3. Şiirde parnasizm ve sembolizm, roman ve hikâyede ise realizm ve natüralizm akımlarına bağlı kalırlar.
4. Çoğunlukla aşk ve doğayla ilgili temaları işlerler.
5. Aruz ölçüsü ve serbest müstezat biçimini benimserler.
6. Kısa ömürlü Fecriati topluluğunda yer alan sanatçılar şunlardır: Ahmet Haşim, Ali Canip Yöntem, Emin Bülent Serdaroğlu, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, M. Fuat Köprülü, Refik Halit Karay, Hamdullah Suphi...
7. Fecriati etkisiz bir topluluk olmasına karşın bu toplulukta yer alan sanatçıların birçoğu daha sonra milli edebiyat içinde ya da bağımsız olarak ürün vermeyi sürdürmüştür.

AHMET HAŞİM (1885 - 1933)

1. Şiir ve düzyazı alanlarında yapıt veren Ahmet Haşim, edebiyatımızda sembolizmin daha çok empresyonizmin en önemli temsilcisidir.
2. "Saf şiir" adını verdiği anlayışına göre, "Şiir, düzyazı gibi anlaşılmak üzere değil duyulmak üzere var olan, musiki ile söz arasında, sözden çok musikiye yakın bir dildir."
3. Haşim, şiirde maddenin nesnel görünümünün anlatımından kaçınmış; akşam saatlerini, mehtabı, yarı karanlık ortamları dekor olarak seçmiştir.
4. Şiirlerinde hayale büyük önem veren Haşim, aşk gibi soyut kavramları bile hayal gücüyle biçim ve renkleri değiştirilmiş birtakım somut nesnelere benzeterek anlatmıştır.
5. Fecriati Dönemi'nde yazdığı şiirler, dil bakımından ağırdır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yazdığı şiirlerinin dili daha yalındır.
6. Ahmet Haşim şiirde olduğu kadar gezi, deneme ve anı yazmada da usta bir sanatçısıdır.

Yapıtları :

Şiir: *Göl Saatleri, Piyale*

Deneme: *Bize Göre, Gurabahane-i Laklakan*

Gezi: *Frankfurt Seyahatnamesi*

Örnek

Aşağıdaki şairlerden hangisi, hece ölçüsünü hiç kullanmamış, şiirlerini hep aruzla yazmıştır?

- A) Ahmet Haşim B) Yahya Kemal Beyatlı C) Ziya Paşa
D) Ahmet Muhip Dranas E) Faruk Nafiz Çamlıbel

EMİN BÜLENT SERDAROĞLU (1886 - 1942)

Halep'te doğdu. Galatasaray Lisesi'nde okurken ilk şiirleri yayımlandı. Sporla ilgilendi. Ali Sami (Yen) ve Asım Beylerle Galatasaray spor kulübünü kurdu. Galatasaray futbol takımının ilk kaptanlığını yaptı. I. Dünya Savaşı'nda Suriye ve Çanakkale cephelerinde bulundu.

Fecriati Dönemi'nde, destani yönü ağır basan epik şiirler yazmıştır. Bunlar arasında *Dev Şarkısı, Bir Destan Gibi* sayılabilir. Balkan Harbi sırasında yazdığı "**Kin**" adlı şiiriyle hem Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının hem de Atatürk'ün takdirini kazanmıştır.

Şiirlerinde sanatlı bir söyleyişi yeğleyen sanatçı, daha çok bireysel, lirik, destani temaları işledi. Ölçü ve uyak gibi biçimsel öğelere fazla titizlik göstermedi. Sanatçının şiirleri sağlığında kitap haline getirilmemiştir.

TAHSİN NAHİT (1887 - 1919)

İstanbul'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. Bir süre Hukuk Mektebi'ne devam etti. İlk şiirleri Selanik'te çıkan Çocuk Bahçesi dergisinde "T. Nahide" adıyla yayımlandı.

Yazar ve çevirmen Mina Urgan'ın babasıdır.

"**Adalar Şairi**" olarak tanınmış bir şair ve oyun yazarıdır.

Şiirinde Fecriati şiirinin gerek duyusu gerekse üslup özellikleri açıkça görülür.

Şair, bireysel bir sanat anlayışına sahiptir.

Fecriati topluluğu içinde şiirlerini kitap halinde ilk bastırın sanatçısıdır: *Rûh-ı Bi Kayd*

Ruhsan Nevvare ile üç perdelik *Jön Türk* adlı oyunu yazmıştır.

Şahabettin Süleyman ile **Kösem Sultan** adlı tarihi piyesi yazmıştır.
Tahsin Nahit'i asıl tanıtan eseri, üç perdelik "**Rakibe**", adlı adaptasyon oyundur.
Tahsin Nahit'in önemli eserleri şunlardır.

Yapıtları :

Şiir: Rûh-ı Bi Kayd

Tiyatro: **Jön Türk** (Ruhsan Nevvare ile birlikte), **Kösem Sultan** (Şahabettin Süleyman ile birlikte), **Rakibe** (uyarlama)

Etkinlik 17

Fecriâtiyle ilgili aşağıdaki bilgilerden doğru ve yanlış olanları belirleyiniz.

- 1) Fecriâti'de bir araya gelen sanatçıların o dönemde politik bir duruşları yoktur.
- 2) Bir dildiriyile ortaya çıkmış ilk topluluk sayılır.
- 3) 12 Mart 1909'da Servetifünun dergisinde yayımladıkları bildiriyle ilkelerini belirlerler.
- 4) Servetifünun'un kurucuları bu toplulukta da yer alır.
- 5) Türk edebiyatının Batılılaşmada yetersiz bulan topluluk, Türk edebiyatını dünyaya tanıtmaya idealiyle ortaya çıkmıştır.
- 6) Temel ilkelerini "Sanat şahsi ve muhteremdir." sözleriyle belirler.
- 7) Büyük iddialarla ortaya çıkan topluluk Servetifünun'un etkisinden kurtulamaz.
- 8) O dönemde yeniden çıkan Servetifünun dergisinde yazmayı sürdürürler.
- 9) Edebiyatın birçok türünde yeni ve olgun ürünler verirler.
- 10) Dönemlerinde edebiyatta çok etkili olmayan görüşleri sonraki dönem sanatçılarına etkiler.

Örnek

Bu dönemin zevk ve anlayışına uygun kaleme alınmış şiirler, sanatın "şahsi ve muhterem" olduğunu söyledikleri hâlde, tek bir şairin eseri olarak düşünülecek cinstendir. Söyleyişte serbestlik arayışları, alışılmış ve kabul görmüş şiir formlarını zorlama çabaları, biraz daha Batılı görünme; duyulmamış tabiatı ve yaşanmamış aşkı şiirleştirme istekleri kendilerine has sesi ve söyleşi bulmalarına engel olmuştur, denilebilir. Ama asıl neden, o dönemde yaygın olarak benimsenen görüşlere katılmamış olmalarıdır.

Bu parçada sözü edilen edebî topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Fecriatçiler B) Servetifünuncular C) Garipçiler
D) Tazminatçılar E) Hisarcılar

LYS - 2013

Çözüm

Bu parçada özellikleri verilen edebî topluluk Fecriatî topluluğudur.

YANIT A

1. Servetifünun sanatçılarıyla ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) "Sanat, sanat içindir" ilkesini benimsemişlerdir.
- B) Fransız Parnasist ve sembolist sanatçıları örnek almışlardır.
- C) Bol mecazlı, ağır ve süslü bir dil kullanmışlardır.
- D) Hecenin farklı kalıplarıyla başarılı şiirler yazmışlardır.
- E) Serbest müstezantı yaygın olarak kullanmışlar, nazmı nesre yaklaştırmışlardır.

2. Aşağıdakilerden hangisi Servetifünuncuların şiir özelliklerinden biri değildir?

- A) Konuşma diline yakın yalın ve anlaşılır bir dil kullanma
- B) Konu bütünlüğüne önem verme
- C) Sone, terza-rima serbest müstezat gibi nazım biçimlerini kullanma
- D) Şiirin konusuyla ölçüsü arasında ahenk oluşturma
- E) Parnasizm ve sembolizmin özelliklerine bağlı kalma

3. Aşağıdaki yazar - yapıt eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) Süleyman Nazi – *Gizli Figanlar*
- B) Hüseyin Cahit Yalçın – *Kavgalarım*
- C) Halit Ziya Uşaklıgil – *Ferdi ve Şürekası*
- D) Mehmet Rauf – *Ferda'yı Garam*
- E) Hüseyin Rahmi Gürpınar – *Siyah İnciler*

4. Aşağıdakilerin hangisinde Servetifünun sanatçıları bir arada verilmiştir?

- A) Mehmet Rauf – Ahmet Haşim – Halit Ziya Uşaklıgil
- B) Namık Kemal – Recaizade Mahmut Ekrem – Şinasi
- C) Halit Ziya Uşaklıgil – Abdülhak Hamit Tarhan – Mehmet Rauf
- D) Tevfik Fikret – Mehmet Rauf – Cenap Şahabettin
- E) Halit Ziya Uşaklıgil – Muallim Naci – Ziya Paşa

5. I. Bir bildiri ile ortaya çıkan ilk edebi topluluktur.
II. Şiirlerde romana göre daha yalın bir dil kullandılar.
III. Fransız edebiyatından özellikle Fransız sembolistlerinden etkilendiler.
IV. Servetifünun'a tepki olarak ortaya çıktılar.
V. Şiirlerinde aruzun yanında hece ölçüsünü de kullandılar.

Numaralandırılmış cümlelerdeki bilgilerden hangileri Fecriati topluluğuna ilişkin değildir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve V
- E) IV ve V

6. I. Parça güzelliği yerine bütünsel güzellik ilkesini benimsediler.
II. Divan edebiyatı biçimlerini bıraktılar, Batı edebiyatından yeni biçimler aldılar.
III. Aşk, doğa, aile yaşamı, acıma, kişisel tedirginlik ve yakınma gibi konu ve temaları işlediler.
IV. İmgelerle yüklü, süslü ve sanatlı; aydınlar için, aydınların anlayabileceği bir dille yazdılar.

Yukarıda şiir anlayışlarıyla ilgili bilgiler sıralanan topluluk, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tanzimat
- B) Fecriati
- C) Milli Edebiyat
- D) Edebiyatıcedide
- E) Cumhuriyet Dönemi

7. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra ortaya çıkan bu sanatçılar, kendilerinden öncekileri Batılılaşma konusunda yetersiz bulmuşlar ve onlardan daha başarılı olacaklarını ileri sürerek "Sanat kişisel ve saygındır." görüşünü benimsemişlerdir. Ne yazık ki bu topluluk kendinden önceki topluluğun bir uzantısı olmaktan öteye gidememiştir.

Bu parçada tanıtılan sanatçılar aşağıdakilerin hangisi içinde yer alır?

- A) Edebiyatıcedide
B) Milli edebiyat
C) Beş Hececiler
D) Garipçiler
E) Fecriâtici

8. Ağır ve halktan uzak diline rağmen, aruzu kullanmadaki ustalığı, cesur ve dürüst kişiliğiyle savunduğu ilkeler, onun çok tanınmasını sağlamıştır. Şiirlerinde parnasizmin etkisinde kalmış, çocuklar için hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerini *Şermin* adlı kitapta toplamıştır.

Bu parçada sözü edilen kişi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tevfik Fikret
B) Cenap Şahabettin
C) Mehmet Akif Ersoy
D) Yahya Kemal Beyatlı
E) Rezaizade Mahmut Ekrem

9. **Aşağıdakilerden hangisi, Servetifünun edebiyatının özelliklerinden biri değildir?**

- A) Şiirde biçimsel özelliklere ölçü ve uyağa önem verilmesi
B) Sone, terza-rima gibi nazım biçimlerinin benimsenmesi
C) Romada olayların genellikle İstanbul dışında geçmesi
D) Egemen ölçü sistemi olarak aruz ölçüsünün kullanılması
E) Yabancı sözcüklerle yüklü bir dilin kullanılması

10. Ahmet Şuayip yalnızca eleştiri türünde eserleriyle edebiyatta yerini almıştır.

Aşağıdakilerden hangisi Ahmet Şuayip'e ait eleştiri türünde bir eserdir?

- A) Ferda-yı Garam
B) Mai ve Siyah
C) Hayat ve Kitaplar
D) Kırık Hayatlar
E) Genç Kız Kalbi

11. Emile Zola: "Bizler bilimle uğraşan, çözümlene yapan, her olayın içini dışını didik didik eden kişileriz. Yapıtlarımızda da bilim kitaplarındaki kesinliği, sağlamlığı ve uygulamaları bulursunuz." diyor.

Aşağıdaki romancılarımızdan hangisi, Emile Zola ile aynı anlayışta yapıt vermiştir?

- A) Samipaşazade Sezai
B) Hüseyin Rahmi Gürpınar
C) Ahmet Hamdi Tanpınar
D) Abdülhak Hamit Tarhan
E) Halit Ziya Uşaklıgil

12. I. Fransız edebiyatını örnek aldılar.
II. Şiirlerini aruz ölçüsüyle yazdılar.
III. Serbest müstezatı geliştirerek kullanmayı sürdürdüler.
IV. Ağır ve süslü bir dil kullandılar.
V. Edebi bir bildiri ile özelliklerini açıklayan ilk grup oldular.

Numaralanmış cümlelerle özellikleri verilen topluluk aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tanzimat I. Dönem
B) Maviciler
C) Hisarcılar
D) Yedi Meşaleciler
E) Fecriaticiler

1. Servetifünun Dönemi sanatçılarından yalnızca Tevfik Fikret hece ölçüsüyle çocuk şiirleri yazmıştır üstelik bu şiirlere Servetifünun'un dağılmasından sonra yazmıştır.

YANIT D

2. Servetifünun şiirinde Türk edebiyatının en ağır ve sanatlı dil anlayışı egemen olmuştur.

YANIT A

3. "Siyah İnciler" Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın değil Mehmet Rauf'undur.

YANIT E

4. D'de verilenlerin tümü Servetifünun sanatçılarıdır.

YANIT D

5. Fecriati edebiyatında da servetifünun'da olduğu gibi ağır ve sanatlı dil kullanılmıştır. Servetifünun'da olduğu gibi Fecriâti'de de aruz ölçüsü kullanılmıştır.

YANIT D

6. Numaralanmış cümlelerle özellikleri belirtilen topluluk Servetifünun'dur. (Edebiyatıcedide)

YANIT D

7. Bu parçada Fecriâti topluluğunun özellikleri anlatılmıştır.

YANIT E

8. Bu parçada servetifünun edebiyatı şiirini yönlendiren Tevfik Fikret tanıtılmıştır.

YANIT A

9. Servetifünun romanında olaylar İstanbul'da geçmiştir.

YANIT C

10. "Hayat ve Kitaplar" Ahmet Şuayip'in eleştiri türünde eseridir.

YANIT C

11. Emil Zola anlayışında eser veren sanatçımız Hüseyin Rahmi Gürpınar'dır.

YANIT B

12. Numaralanmış cümlelerle Fecriâti edebiyatının özellikleri verilmiştir.

YANIT E

1. (I) Fecriâti topluluğunun sanatçıları, edebiyata yenilik getirmek amacıyla bir araya geldiler. (II) "Sanat şahsi ve muhteremdir." görüşünü savundular. (III) Servetifünun sanatçılarının ihmal ettiği tiyatroya canlılık, işlerlik kazandırılar. (IV) Şiirde servetifünun etkisinden uzaklaşamadılar. (V) Aruz ölçüsü ile serbest müstезat biçimini tercih ettiler.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Sanat için sanat, ilkesini benimsemiştir. Şiirlerinde toplumsal düşüncelerle, olaylara yer vermemiştir. Hece ölçüsünü basit bularak hiç kullanmamış, hep aruz ölçüsüyle yazmıştır. Arapça, Farsça sözcüklere, tamlamalara; benzetmeli ve mecazlı anlatımı şiire daha uygun bulmuştur. Şiirle düzyazıyı birbirinden kesin çizgilerle ayırmıştır. Ona göre, şiir duyulmak için, düzyazı ise anlaşılacak içindir. Şiirlerini *Göl Saatleri*, *Piyale* adlı kitaplarda toplamıştır.

Bu parçada önemli özellikleri verilen sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tevfik Fikret B) Yahya Kemal
C) Ahmet Haşim D) Namık Kemal
E) Ahmet Kutsi Tecer

3. Aşağıdakilerden hangisi Servetifünuncuların şiir özelliklerinden biri değildir?

- A) Şiirde sembolizm ve parnasizmi benimseme
B) Konu birliğine ve bütün güzelliğine önem verme
C) Serbest müstезat biçimini kullanarak nazmı nesre yaklaştırma
D) Konuyla şiir arasında bir ahenk ilgisi kurma
E) Seçkin çevreden çok halka seslenen bir dil kullanma

4. Ahmet Mithat'tan sonra, daha çağdaş bir anlayışla ve geniş ölçüde insan yığınlarını, onların inanç ve âdetlerini, dert ve kusurlarını, toplumun aksayan, çürüten, bozulan yanlarını büyüteçle göstererek anlatmıştır. Eserlerinde yer verdiği kişilerin çoğu "alt tabaka"dan olduğu için İstanbul'un yoksul, kirli, bakımsız semtleri romanlarının değişmez dekorudur.

Bu parçada sözü edilen yazar, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Refik Halit Karay B) Ahmet Rasim
C) Halit Ziya Uşaklıgil D) Reşat Nuri Gültekin
E) Hüseyin Rahmi Gürpınar

5. *Avengi Tesavir* aşağıdaki sanatçılardan hangisinin bazı Türk şairlerinin portrelerini çizdiği bir dizi manzumeleridir?

- A) Tevfik Fikret
B) Cenap Şahabettin
C) Mehmet Rauf
D) Yahya Kemal Beyatlı
E) Hüseyin Rahmi Gürpınar

6. Tanzimat Dönemi şairlerinden Recaizade Mahmut Ekrem'in çevresinde toplanan gençler, artık kendi başlarına var olmanın yollarını ararlar ve bir dergide birleşirler. Bunların arasında, sonradan romancı olarak ün kazanmış iki yazarımız da vardır.

Bu parçada sözü edilen dergi ile iki yazarımız aşağıdakilerin hangisinde bir arada verilmiştir.

- A) Servetifünun; Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf
B) Malumat; Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Rasim
C) Genç Kalemler; Halit Ziya Uşaklıgil, Ömer Seyfettin
D) Servetifünun; Samipaşazade Sezai, Hüseyin Cahit Yalçın
E) Malumat; Mehmet Rafu, Hüseyin Rahmi Gürpınar

7. Ahmet Rasim, Servetifünun edebiyatı döneminde bağımsız kalarak Recaizade Mahmut Ekrem geleneğini sürdürmüş ve halk için sanat anlayışıyla İstanbul halkının yaşam özelliklerini kitaplarına yansıtmıştır. Yapıtlardan Şehir Mektupları, fıkra türünün; Gecelerim, anı türünün güzel örnekleridir.
- Numaralandırılmış yerlerin hangisinde, bir bilgi yanlışı vardır?**

A) I B) II C) III D) IV E) V

8. **Aşağıdaki yazar–yapıt eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?**

A) Hüseyin Rahmi Gürpınar – Kırık Hayatlar
 B) Ahmet Haşim – Göl Saatleri
 C) Halit Ziya Uşaklıgil – Bir Ölünün Defteri
 D) Ahmet Rasim – Falaka
 E) Tevfik Fikret – Haluk'un Defteri

9. **Ahmet Rasim'le ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

A) Özellikle öğretici metin türünde yazılar yazmıştır.
 B) Dönemin tüm edebiyat ve siyasi tartışmalarından uzak kalmıştır.
 C) Daha çok fıkra makale ve anılarıyla edebiyatımızda adını duyurmuştur.
 D) Servetifünun edebi topluluğuna bağlı kalmış ve bu doğrultuda yapıtlar vermiştir.
 E) Yapıtlarında açık, yalın, gülmeceye yer veren bir dil kullanmıştır.

10. Fransızcadan çevirdiği "Edebiyat ve Hukuk" adlı makalesinin yayımlanmasından sonra Servetifünun dergisi kapatılmıştır. Polemikçi bir yapısı olan yazar düşünce yazılarında da edebiyat ve basın tarihinde eşine az rastlanır bir hırçınlık sergilemiştir.

Bu parçada sözü edilen yazarımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hüseyin Cahit Yalçın
 B) Hüseyin Suat Yalçın
 C) Hüseyin Siret Özsever
 D) Faik Ali Ozansoy
 E) Ali Ekrem Bolayır

11. Çağdaş edebiyatımızın büyük romancısı, İstanbul halkının toplumsal, töresel yaşantılarını, aile geçimsizliklerini, batıl inançlarını anlatır. Eserlerinde Anadolu yoktur. Seçtiği tipleri, düzeylerine, çevrelerine uygun, ustaca konuşturur. Güçlü bir gözlem gücü vardır. Alafrangalığa özenen gencin macerasını anlatan "Şık", gelin - kaynana kavgasını gösteren "Mutallaka" önemli eserlerindedir. Edebiyatımızda natüralizmin temsilcisi sayılmıştır.

Bu parçada tanıtılan sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hüseyin Rahmi Gürpınar
 B) Halit Ziya Uşaklıgil
 C) Mahmet Rauf
 D) Halide Edip Adıvar
 E) Ahmet Rasim

12. **Aşağıdaki yapıtlardan hangisinin türü farklıdır?**

A) Canavar
 B) Körebe
 C) Vatan Yahut Silistre
 D) Şiipsevdi
 E) Şair Evlenmesi